Reg. No.3435/57 Postal Reg. No. H/HD 901/2006-8

ధర్మసాధని

సాంస్కృతిక, సాంఘిక, ఆధ్యాత్మిక ఆశయములను ప్రచారము చేయు పత్రిక
ఆంధ్రబ్రహ్మ సమాజ పక్షమున 1914 నుండి ప్రచురింపబడుచున్నది.

DHARMASADHANI

A JOURNAL IN TELUGU & ENGLISH DEVOTED TO SPIRITUAL, MORAL, SOCIAL AND CULTURAL IDEALS, PUBLISHED BY ANDHRA BRAHMO SAMAJAM SINCE 1914

సంపుటి (22) November నవంబర్ 2018 సంచిక (6)

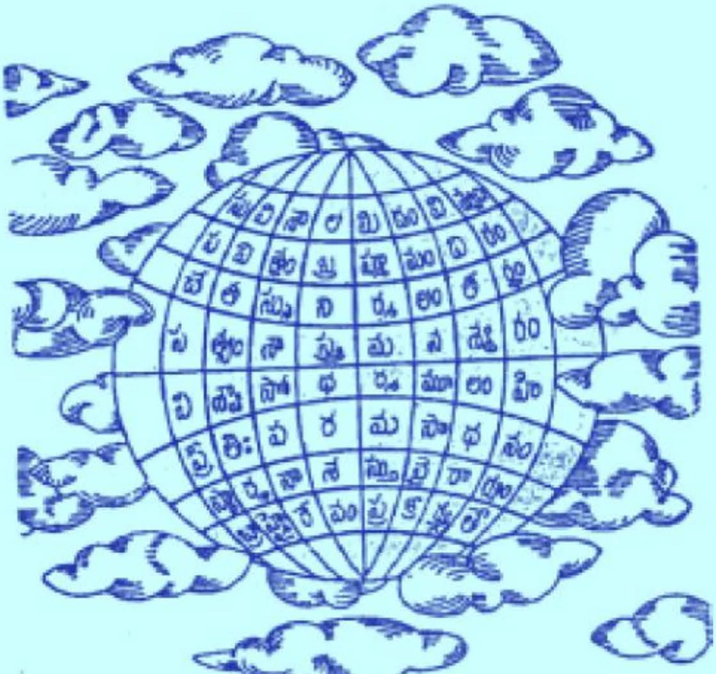

Editor : Ravi Sankar Banda Associate Editor : Ch.Keshav Chand

చిరునామా : హైదరాబాద్ దక్కన్ బ్రహ్మ సమాజ మందిరము, హనుమాన్ టేకిడి, అబిడ్స్, హైదరాబాదు - 500 001.
Address : Hyderabad Deccan Brahma Samaj Mandir, Hanuman Takedi, Abids, Hyderabad - 500 001.

Telephone : 07093927442, 07093927443

E-mail :info@dharmasadhani.org website : www.dharmasadhani.org

సంపాదక వర్గము :

దాములూరి మధు బిందు, సిలువేరు సుదర్శన్, దేవగుప్తాపు సార్వభౌమారావు

Printed & Published by M. Ajay Gowtham for the Andhra Brahmo Samaj, Hyderabad
Printed at Saptagiri Printing Works, Vidyanagar, Hyderabad - 500 044.

చందా : రూ. 100/- (3 సం॥లకు) పోషకులు (PATRON) రూ. 500/- విడి పత్రిక :రూ. 10/-

విషయ సూచిక

1.	సంపాదకీయం	:	బందా రవి శంకర్	1
2.	సృష్టికర్తతో సంభాషణ	:	స్వేచ్ఛానువాదం : డా.జ్యోత్స్నా ఇలియాస్	4
3.	బ్రాహ్మధర్మము	:	మహర్షి దేవేంద్రనాథ్ ఠాగూర్	5
4.	మూర్తిపూజ	:	స్వామి దయానంద సరస్వతి	7
5.	గొట్టాలమ్మ సభ	:	శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగం	10
6.	ధర్మరాజు – ఆచార్యుడు	:	శ్రీదేవి	12
7.	శ్రీ నాభి జగన్నాథరావు	:	సిలువేరు సుదర్శన్	14
8.	Random Acts of Kindness.	:	Rajesh	15
9.	Brahmo Samaj and The Social Emancipation of Women	:	Dr. Gargi Chakravartty	16
10.	సమాజ వార్తలు	:		21
11.	సందేశములు, విరాళములు	:		22
12.	128th Brahmo conference	:		23
13.	బ్రహ్మ సమాజ క్యాలెండర్ (నవంబర్, డిశంబర్)	:	చల్లా కేశవచంద్	24

బ్రహ్మ సమాజమును శ్రీ రాజా రామ్మోహన్ రాయ్ 1828లో స్థాపించారు. అత్యంత ప్రాచీనములు, సనాతనములైన వేద గ్రంథాలలో వివరించబడిన ఏకేశ్వరోపాసన, సర్వమత సౌభ్రాతృత్వం, హేతుపూర్వక మత దృక్పథం, వసుధైకకుటుంబం వంటి సిద్ధాంతాలను అనుసరించు వారి సమూహమే బ్రహ్మసమాజం. మహర్షి దేవేంద్రనాథ్ ఠాగూర్, బ్రహ్మానంద కేశవచంద్ర సేన్, పండిట్ శివనాథ శాస్త్రి, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు, బ్రహ్మర్షి రఘుపతి వెంకట రత్నం నాయుడు మొదలైన వారు దీనిని ఎంతో వ్యాప్తి చేసారు.

DHARMASADHANI

ధర్మసాధని

సాంస్కృతిక, సాంఘిక, ఆధ్యాత్మిక ఆశయములను ప్రచారము చేయు పత్రిక
ఆంధ్రబ్రహ్మసమాజ పక్షమున 1914 నుంచి ప్రచురింపబడుచున్నది.

సంపుటి (22) November నవంబర్ - 2018 సంచిక (6)

సంపాదకీయం

సరస్వతి - లక్ష్మి

- బందా రవి శంకర్

గత సంచిక యందు పరమేశ్వరుని యొక్క "గణపతి:" అను నామము మరియు దానికి సంబంధించిన అపోహల గురించి వివరముగా తెలుసుకున్నాము. ఈ సంచిక యందు సరస్వతి, లక్ష్మి ఇత్యాది పరమేశ్వరుని దివ్య నామముల గురించి, ఆ నామముల పట్ల గల అపోహల గురించి తెలుసుకొందాము.

పరమేశ్వరుడు లింగము, వచనము, నామము, రూపము, గోత్రము, మతము, కులము, కాలము, ప్రాంతము ఇత్యాదులకు అతీతుడని, ఈ విషయములు వేదముల యందు పలుమార్లు తెలుపబడినవని తెలుసుకున్నాము. పరమేశ్వరుడు లింగ వాచకములకు అతీతుడు కావున ఆయనను మానవుల లాగా స్త్రీ, పురుష, నపుంసక ఇత్యాది నామ, రూపాలలో ఆరోపించి, పరిధీకృతము చేయకూడదని గ్రహించవలెను. అజన్ముడు మాత, పిత, పుత్ర, కళత్రాది అన్ని బంధములకు అతీతుడైన పరమేశ్వరుడిని వేదముల యందు సరస్వతి, లక్ష్మి, బ్రహ్మ, విష్ణు:, శివ: ఇత్యాది దివ్యమైన నామములతో పలుమార్లు కీర్తించారు. కాని కాలక్రమములో సరస్వతి, లక్ష్మి మొదలగు పరమేశ్వరుని నామములకు స్త్రీ రూపములను, బ్రహ్మ, విష్ణు:, శివ: ఇత్యాది పరమేశ్వర నామములకు పురుష రూపములను కల్పించారు.

వేదముల యందు లక్ష్మి, సరస్వతి నామములకు తెలుపబడిన అర్థములను ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం. అందరికీ జ్ఞానమును ప్రసాదించువాడు, అన్ని రకములైన జ్ఞానములకు మూలాధారుడు కావున పరమేశ్వరుడిని సరస్వతి అని (సారస్వతం దదాతి ఇతి: సరస్వతి), అన్ని రకముల దారిద్ర్యములను (భావ దారిద్ర్యము, ధన దారిద్ర్యము మొదలగునవి) నశింప చేసి నిజమైన ఐశ్వర్యమును ప్రసాదించువాడు కావున పరమేశ్వరుడిని లక్ష్మి అని వేదములలో (లయేత్ క్ష్మిమ్ ఇతి: లక్ష్మి) తెలిపారు. క్రింద వేద మంత్రములు ఈ విషయములను ధృవీకరించుచున్నవి.

పావకా న: సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ।
యజ్ఞం వష్టు ధియావసు:॥ (ఋగ్-1-3-10)

తాత్పర్యము: సమస్త విద్యలకు పరమేశ్వరుడే మూలము. ప్రజలెల్లరు అన్ని రకముల విద్యల కొరకు ఆయననే అర్థించవలెను. యజ్ఞముల యందు వేదోక్తవాణుల స్తుతులతో ఆయననే స్తుతించవలెను.

శ్రీశ్చతే లక్ష్మీశ్చ పత్న్యావహో రాత్రే పార్శ్వే: నక్షత్రాణి రూపమశ్వినౌవ్యాత్తమ్ ఇష్ణన్నిషాణాముం మఉ ఇషాణ సర్వలోకం మఉ ఇషాణ॥ (యజు:-31-22)

తాత్పర్యము: పరమేశ్వరుడు సకలైశ్వర్యశాలి, సర్వజ్ఞుడు, మహామహిమాన్వితుడు, అత్యంత దయగలవాడు. ఆయనయే సమస్త విశ్వమునకు మేలు చేయుచున్నాడు. రాత్రింబవళ్ళను, నక్షత్రాదులను, సమస్త విశ్వమును నియమబద్ధంగా నడిపించుచున్నాడు. ఆయనయే మానవులందరి యొక్క అన్ని రకముల దారిద్ర్యమును నశింపచేసి మోక్షమును పొందుటకు అవసరమైన ఆత్మజ్ఞానమును ప్రసాదించువాడు. కావున ప్రజలెల్లరు తమ యొక్క మరియు ఎల్లరి యొక్క ఇహపర సౌఖ్యముల కొరకు పరమేశ్వరుడినే ప్రార్థించవలెను.

ఇంత గొప్పగా, స్పష్టంగా వేదములో పరమేశ్వరుడిని లక్ష్మి, సరస్వతి నామములతో కీర్తించినప్పటికీ కాల

క్రమములో పురాణ, ఇతిహాసముల యందు ఈ నామములను వక్రీకరించి అనేక కట్టు కథలను, అపోహలను సృష్టించి ఈ దివ్య నామముల యొక్క నిజమైన అర్థమును మరుగు పరచి ప్రజలను తప్పుద్రోవ పట్టించారు. మనము ఒకవిషయాన్ని బాగా అర్థం చేసుకోవాలి, ఆలోచించాలి. పురాణాలలో, కథలలో చెప్తున్న దివ్యమైన పరమేశ్వరుని నామములు వేదములో ఉన్నాయి. కానీ పూజావిధానాలు, ఆరాధనా పద్ధతులు, కొన్ని మంత్రాలు ఏవీ కూడా వేదములో ఉండవు. ఉదాహరణకు ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న కొన్ని లక్ష్మి మహామంత్రాలు, బీజాక్షర సహిత మంత్రాలు ఏవీ కూడా వేదములో కనిపించవు. ఎందుకంటే వేదములోని పేర్లకు తమ ఊహలను జోడించి ఇష్టం వచ్చినట్టు కల్పించిన ఆరాధనలు ఇవి. అటువంటి కొన్ని అపోహల గురించి, కట్టు కథల గురించి ఈ సంపాదకీయములో వివరముగా పరిశీలిద్దాము. ముందుగా సరస్వతి అనే నామము గురించి తెలుసుకుందాం.

చాలామంది చరిత్రకారులు సరస్వతి ఆరాధన అనేది వేద కాలం తర్వాతే ప్రారంభమయిందని చెప్పారు. పురాణ, ఇతిహాసాలలో సరస్వతికి నవశక్తి రూపాలు ఆపాదించారు. ఇవి బ్రహ్మి, వైష్ణవి, మహేశ్వరి, కౌమారి, వారాహి, నర్సింహి, ఐంద్రి, శివధూతి, చాముండ. సరస్వతిని మహాసరస్వతి అని కూడా పిలుస్తారు. నీలసరస్వతి అనేది సరస్వతి యొక్క ఉగ్రరూపంగా చెప్తారు. ఈ అవతారాలు, అంశలు, వీటి చుట్టు అల్లుకున్న కథలు అన్నీ కూడా ఒకేసారి వచ్చినవి కాదు, కాలక్రమంలో ఒకదాని తర్వాత మరొకటి పుట్టుకొచ్చినవని, వేదములో తెలిపిన పరమేశ్వర నామములలోంచి కొన్నింటిని తీసుకుని వాటి చుట్టు కథలు అల్లారని మనం గ్రహించాలి. అట్లాంటి వాటిలో కొన్నింటిని పరిశీలిద్దాం.

బ్రహ్మ సృష్టి చేయాలని అనుకున్నప్పుడు సరస్వతిని పుట్టించాడట. ఆమె అమితమైన సౌందర్యరాశి అట. ఆమె అందం చూసి విచలితుడైన బ్రహ్మ ఆమె ఎటువైపు వెళ్తే అటు వైపే చూస్తు, ఆమె వెంట పడ్డాడట. ఆ సమయములో బ్రహ్మకు నాలుగు వైపుల నాలుగు మరియు పైన వైపు ఐదో తల వచ్చాయట. చివరికి సరస్వతి శివుడిని శరణు వేడుగా, శివుడు క్రోధంతో బ్రహ్మను ఆపి అతనికి తలపై మొలిచిన ఐదో తలను ఖండించాడట, అలా ఖండించాక బ్రహ్మ తన తప్పు తెలుసుకున్నాడట. బ్రహ్మ సరస్వతి వెంటపడ్డ సమయములో ఆమె వివిధ రకాల జంతువులు మరియు పక్షుల రూపాలలో పరిగెత్తిందని, అప్పుడు బ్రహ్మ అవే జాతులకు చెందిన మగ రూపంలో ఆమె వెంట పడ్డాడని, సృష్టిలోని ప్రతి జీవి యొక్క ఆవిర్భావం అలా జరిగిందని కూడా చెప్తారు. బ్రహ్మ, సరస్వతి రెండూ కూడా అత్యంత ఉన్నతమైన అర్థమును కలిగి ఉన్న పరమేశ్వర నామములే. పరమేశ్వరుడు అత్యంత శక్తిశాలి, లింగాలకు అతీతుడని వేదములో స్పష్టముగా చెప్పబడింది. అయినప్పటికి ఆయన యొక్క నామమును ఒక ఆడదేవతగా, మరొక మగదేవత వెంట బడుతుంటే తనను తాను కాపాడుకోలేని అసహాయిలా చిత్రీకరించారు. పైగా దానివల్లనే వివిధ జాతులు పుట్టాయని అసంబద్ధమైన కట్టుకథలు రాసారు.

మరొక కథలో ఒకసారి బ్రహ్మ యజ్ఞం చేద్దామనుకుని అన్ని ఏర్పాట్లు చేసుకుని సరస్వతి కోసం ఎదురు చూస్తు ఉంటాడట. అప్పుడు సరస్వతి యజ్ఞ సమయానికి రాలేనని, తనకు ఇంటి పనులు ఇంకా అవలేదని కబురు చేస్తుందట. దానితో బ్రహ్మ మరొక స్త్రీని వివాహమాడి యజ్ఞాన్ని చేయాలని నిర్ణయించుకొని ఇంద్రుడిని పురమాయించగా ఇంద్రుడు గాయత్రి అనే పేరు గల ఒక పాలమ్మాయిని తీసుకొచ్చి బ్రహ్మకిచ్చి వివాహం చేయగా, బ్రహ్మ యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించాడట. అయితే సరిగ్గా యజ్ఞసమయానికి సరస్వతి వచ్చి జరిగినదంతా చూసి కోపంతో అక్కడ సభలో ఉన్న మగవాళ్ళకి, వారి భార్యలకు వరుసగా శాపాలు పెడుతుందట. పరమేశ్వరుడు అనంత శక్తిశాలి, మహామహిమాన్వితుడు, ఆయన కంటే ఉన్నతులు, గొప్పవారు ఎవరూ ఉండరు. మరి అటువంటప్పుడు ఉక్రోషముతో శాపములు పెట్టవలసిన అవసరము ఉంటుందా? ఇవేకాదు ఇటువంటి కట్టుకథలు సరస్వతి పేరుతో చాలా ఉన్నాయి. మచ్చుకి కొన్ని మాత్రమే మనం పరిశీలించాం.

ఇప్పుడు లక్ష్మి అనే పేరును పరిశీలిద్దాం. ఈ పేరుకు గల వైదిక అర్థములను ముందుగానే వివరించాము. లక్ష్మి అను పేరుకు సంబంధించిన వేదవిరుద్ధమైన కథలు, పురాణాలు ఎక్కువగా మహాభారతం తర్వాతే వచ్చాయని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. ఈ పుస్తకాల ప్రకారం లక్ష్మిని అష్టలక్ష్ములుగా విభజించారు. అవి వరుసగా ఆదిలక్ష్మి, ధాన్యలక్ష్మి, ధైర్యలక్ష్మి, గజలక్ష్మి, శంతనలక్ష్మి, విజయలక్ష్మి, విద్యాలక్ష్మి మరియు ధనలక్ష్మి. లక్ష్మి దేవిని కొన్ని పురాణాల ప్రకారం భృగుమహర్షి కూతురని, తపస్సు చేసి విష్ణువును భర్తగా పొందిందని చెప్తారు. కొంతమంది లక్ష్మి శివుని చెల్లెలని చెప్తారు. విష్ణువుకు తన కార్యాలన్ని చక్కబెట్టుకోవటానికి లక్ష్మి సహాయం ఎంతో అవసరం

ఉంటుందట. ఆవిడ లేకపోతే విష్ణువు నిరుపేద అవుతాడట. అందుకని విష్ణువంతటివాడికే తప్పలేదు కాబట్టి మనుషులందరు కూడా ధనం కోసం ఆమెనే పూజించాలని చెప్తారు. కానీ వాస్తవానికి పరమేశ్వరుడు సకలైశ్వర్య సంపదలకు అధిపతి. లక్ష్మి, విష్ణువు రెండూ ఆయన నామములే. సమస్త సృష్టికి ఆయనే అధిపతి, స్వామి, యజమాని. తన కార్యాలను నిర్వహించడానికి మరొకరి సహాయం ఆయనకు ఎంతమాత్రం అవసరం లేదు.

మరొక కథనం ప్రకారం. సరస్వతి, లక్ష్మి బ్రహ్మ మెదడు నుంచి పుట్టారట. అందువలన వాళ్ళిద్దరు అక్కాచెల్లెళ్ళు అవుతారట. తరువాత కాలంలో విష్ణువుకి, లక్ష్మికి వివాహం జరుగుతున్నప్పుడు సరదాగా లక్ష్మి, సరస్వతి ఒకే విధంగా తయారయ్యి విష్ణువు ముందుకి వస్తే విష్ణువు వారిద్దరిలో లక్ష్మి ఎవరో గుర్తుపట్టలేక సరస్వతిని తన భార్యగా అనుకొని వివాహంలోని కొన్ని కార్యక్రమాలను సరస్వతితో చేస్తాడట. అందుకని విష్ణుకి సరస్వతి సగం భార్య అవుతుందట. కానీ సరస్వతికి తన చెల్లెలి జీవితం ఇబ్బంది పాలు చేయడం ఇష్టం లేక అక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోతుందట. కొన్ని కథలలో విష్ణువుకి సరస్వతి, పార్వతి, లక్ష్మి ముగ్గురు భార్యలని, కాలక్రమంలో విష్ణువు ముగ్గురు భార్యలు వద్దనుకొని లక్ష్మిని మాత్రం తన భార్యగా ఉంచుకొని మిగిలిన ఇద్దరిలో ఒకరిని బ్రహ్మకు, మరొకరిని శివుడికి ఇచ్చాడని చెప్తారు. ఏమాత్రం నైతికత లేని ఇటువంటి కథల వలన క్రమముగా మనుషులకు భగవంతుడంటే గౌరవం, ఆయనను గురించి తెలుసుకోవాలనే తపన పోతున్నాయి.

స్కంద మరియు భాగవత పురాణాలలో మరొక కథ కూడా ఉంది. ఒకసారి లక్ష్మి, సరస్వతి, పార్వతి ఒక మాయా అద్దాన్ని సృష్టిస్తారట. అది ప్రపంచంలో ఉన్నవన్నీ ఉన్నట్టుగా చూపిస్తుందట. ఆ అద్దాన్ని వాళ్ళు ప్రపంచం లోకెల్లా ఉత్తమమైన పతివ్రత ఎవరు అని అడిగినప్పుడు ఆ అద్దం అనసూయను చూపిస్తుందట. అనసూయ అత్రి మహాముని భార్య అట. అప్పుడు వాళ్ళకు,"పతివ్రత అంటే త్రిశక్తులమైన మాలో ఒకళ్ళు కావాలి కానీ, ఒక మనిషి అవడమేంటి" అని కోపం వస్తుందట. వాళ్ళు వాళ్ళ భర్తలను పిలిచి వెంటనే వెళ్ళి ఆవిడ పాతివ్రత్యాన్ని భంగపరచమని చెప్తారట. అప్పుడు త్రిమూర్తులు అత్రి మహాముని లేని సమయములో బ్రహ్మచారులుగా అనసూయ దగ్గరికి వెళ్ళి భోజనం పెట్టమని అడుగుతారట. అనసూయ అందుకు అంగీకరించగా, వాళ్ళు "మేము బ్రహ్మచారులం, మాకు ఒక నియమం ఉంది, దిగబరంగా వడ్డించాలి" అని చెప్తారట. దానితో ముందు భయపడినా తరువాత ఒప్పుకున్న అనసూయ తన పాతివ్రత్య మహిమతో వారి ముగ్గురిని పసిపిల్లలుగా మార్చి వారి ఆకలి తీరుస్తుందట. భర్తలు ఎంతకీ రాకపోయేసరికి ఏమైందో చూద్దామని వచ్చిన త్రిశక్తులకి వారి భర్తలు పసిపిల్లలుగా కనిపించేసరికి అనసూయ కాళ్ళ మీద పడి క్షమించమని వేడుకుంటే ఆవిడ మళ్ళీ త్రిమూర్తులకు మామూలు రూపాలు ఇస్తుందట. ఆ తరువాత త్రిమూర్తులు వారి ముగ్గురి అంశతో దత్తాత్రేయుడు పుడతాడని అనసూయకి వరమిస్తారట. అందుకే అతనికి మూడు తలలుంటాయని చెప్తారు. ఇట్లాంటి కథలు భారతదేశ ఆధ్యాత్మిక పుస్తకాలలో కోకొల్లలు.

ఈ కథలలో చెప్పబడిన బ్రహ్మ, సరస్వతి, విష్ణు, లక్ష్మి ఇత్యాదులన్నీ అద్వితీయుడైన పరమేశ్వరుని నామములేనని మరువరాదు. బ్రహ్మధర్మము (వైదిక నియమావళి) ద్వారా మనుషులు నియమబద్ధముగా ఎలా జీవించాలో మార్గదర్శనం చేసిన పరమేశ్వరుడు ఈ కట్టుకథలలో రాసుకున్నట్లు అనైతికమైన, అరిషడ్వర్గ ప్రేరేపితమైన పనులు ఎలా చేస్తాడు??? కేవలం మనుషులను భ్రమింప చేసి, పరమేశ్వరుని తలవగానే ఈ పిచ్చి కథలు గుర్తుకొచ్చేలా రాసారు. ఈ కథలను సరిగా గమనిస్తే పరమేశ్వరుడు ఇన్నిలోపాలను కలిగి ఉంటాడా, ఇంతటి అశక్తుడా అని అనిపించకుండా ఉండదు.....

కాబట్టి ఎల్లరు సమస్త విశ్వము కంటే గొప్పవాడు, పెద్దవాడు అయిన పరమేశ్వరుని నామములకు అరిషడ్వర్గ పూరితములు, నీతిబాహ్యములు అయిన లక్షణాలను ఆపాదించి, అసభ్యకరమైన కథలను కల్పించారని అర్థం చేసుకొని వేదవిహితముగా పరమేశ్వర నామములను తెలుసుకొని ఉపాసిస్తూ జన్మలను సార్థకము చేసుకోవాలి.

స పర్యగాచ్ఛుక్రమకాయమవ్రణమస్నావిరం
శుద్ధమపాపవిద్ధమ్ ।... (యజు:-40-08)

తాత్పర్యము: "పరమేశ్వరుడు సర్వశక్తిశాలి, శీఘ్రకారి (అత్యంత వేగము గలవాడు) మరియు సర్వత్ర విద్యమానుడు. ఆయన స్థూల, సూక్ష్మ శరీరములు లేనివాడు. నాడీ కండరాది సంబంధ స్నాయువులేవియు (తంతువులు) లేనివాడు. స్వయంజాతుడగు పరమేశ్వరుడు మాతా, పిత, కళత్రాది సంబంధములకు అతీతుడు. ఆయన జీవుల వలె ఛిద్రములు గాని, గాయములు గాని, లోపములు గాని లేనట్టి అశరీరి, శాశ్వతుడు, పాపకళంక రహితుడు మరియు అత్యంత పరిశుద్ధుడు."

సృష్టికర్తతో సంభాషణ

– స్వేచ్ఛానువాదం : డా.జ్యోత్స్నా ఇలియాస్

ప్రశ్న:– అయితే నాకు నాశనం లేదా...?

జవాబు:– నిన్ను నువ్వు అంతం చేసుకోలేవు. నీ అసలు స్వరూపాన్ని, నీ సత్తాను, నీవు అర్థం చేసుకోలేక పోవచ్చునేమోగాని, నీవు లేకపోవడం అన్నది జరుగదు. సగం తెలిసి, సగం తెలియక, సందిగ్ధంలోపడి కొనసాగవచ్చు.

ప్రశ్న:– అయ్యో, అదొక పెద్ద శిక్ష... నరకం...

జవాబు:– అక్షరసత్యం... అలా జరిగినా, నిన్ను నేను దండించను; హెచ్చరించను... ఆస్థితి ఎంతోకాలం కొనసాగేదికాదు. ఆ సంధిగ్ధస్థితి శాశ్వతం కాదు. ఆ నరకం నుంచి ఒక్కసారి బయట పడగలిగితే చాలు... సంశయం నుంచి బయటికి వస్తే – వాస్తవం తెలిసినట్టేగా! తెలుసుకోలేకపోవడం అనే స్థితి నుంచి నీవు బయటికి రాగలిగితే – నీవు తెలుసుకున్నట్టేకదా!

అలా బయటికి వచ్చేందుకు అనేక మార్గాలున్నాయి. కొలమానాలు, పరిధులు, స్థాయిలు ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం నీవు అటువంటి ఒకానొక స్థాయిలో, దశలో ఉన్నావు.

ప్రశ్న:– ఇంకా మరికొన్ని దశలున్నాయంటావా?

జవాబు:– నా రాజ్యంలో ఎన్నెన్నో సౌధాలు ఉన్నాయని నేను చెప్పానుగా? అవి లేకుంటే నేను ఉన్నాయని చెప్పానా?

ప్రశ్న:– ఈ వివిధ దశల ఆంతర్యం ఏమిటి?

జవాబు:– నీకు తెలిసిన దానినే నీవు గుర్తిస్తావు.... నీ 'ఎరుక' లోనికి రాని దానిని నీవు గ్రహించలేవు; నీ సత్తా ఏమిటో నిజంగా నీకు తెలిసి ఉండకపోతే అసలు నీవే ఉండేవాడివి కావు. నీవు ఉన్నావు అంటే – నీ సత్తాని, లక్ష్యాన్ని నీవు గుర్తించావన్నమాట – దానిని నీవు మరిచిపోయి ఉండవచ్చు... నీవు విస్మరించిన నీ లక్ష్యాన్ని నీకు గుర్తు చేయడం కోసమే నీకు ఈ జన్మ లభించింది. నీ వికాసం కోసం, నిన్ను నీవు గుర్తించు కోవడం కోసమే పలు రకాల పరిస్థితులను, అనుభవాలను నీకై ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి, వాటి ద్వారా ఆత్మవికాసం పొంది చివరికి నీ లక్ష్యాం తెలుసు కోగలవు తరువాత, నీ జిజ్ఞాస పెరుగుతుంది. మరింత తెలుసు కోవాలన్న అభీప్స (అభిలాష) నీలో తలఎత్తుతుంది. ఎంత తెలుసుకున్న ఇంకా పూర్తిగా నీవు తెలుసుకోలేదని నీకు అనిపిస్తుంది... దానిని తెలుసుకోవాలన్న ప్రయాసలో మరికొన్ని అనుభవాలను, సంఘటనల వలన నీ పరిధిని మరింత పెరుగుతుంది. అదే, జీవన వలయం! ఈ వలయం విశాలమవుతున్నకొద్దీ నీలో ఆత్మవికాసం కూడా పెంపొందుతుంటుంది... నీవు విస్మరించినవన్నీ నీకు జ్ఞాపకం వస్తుంటాయి. నీ నిజమైన స్వభావ స్వరూపాలు, నీ నిజమైన లక్షణాలు నీకు అర్థమవుతాయి. ఇదంతా అవధులు లేక, హద్దులు, సరిహద్దులు లేని ఒక నిరంతర పయనం... ఈ వికాసానికి అంతూ, దరీ ఉండవు....

ప్రశ్న:– ఈ ప్రయత్నంలో, అదే, ఈ ప్రయాణంలో నేను కోరుకున్న గమ్యాన్ని చేరుకుంటానా? అనుకున్నవన్నీ సాధించగలనా?...

జవాబు:– నిశ్చయం... నీకు విజయం తథ్యం...

ప్రశ్న:– అంటే, నేను, నీకు చేరువకాగలనా?

జవాబు:– సమాధానం నీవే చెప్పు... కాగలవా?

ప్రశ్న:– ఏమో... నాకు తెలియదు.

జవాబు:– తెలియదు అంటే కుదరదు. తెలియకుంటే, తెలుసుకో. నీకు లోగడ చెప్పాను. గుర్తుందా? – ఆత్మ – బుద్ధి – దేహం లేదా అభీప్స – ఆలోచన – ఆచరణ... జ్ఞాపకం తెచ్చుకో... ఈ త్రయాన్ని ఎన్నటికీ విస్మరించకు... మరొసారి నీకు గుర్తుచేస్తున్నాను.... కానీ నీ స్వయం సామర్థ్యాన్ని నీవు మరచిపోయి, నిన్ను నీవే పరిమితం చేసుకుంటున్నావు. తెరమరుగైన ఆ జ్ఞాపకాలను వెలుగులోకి తీసుకురా! నిన్ను నీవు గుర్తించు...

నేను చెప్పిన ఈ విషయాలను గురించి ఆలోచించు... మనం మళ్ళీ కలుద్దాం.

– నీల్ డోనాల్డ్ వాల్ష్ – ఆంగ్ల రచన
– "కన్వర్ సేషన్స్ విత్ గాడ్"
– సశేషము

✦

మహర్షి దేవేంద్రనాథ్ ఠాగూర్ బ్రహ్మధర్మ ఆచార్యులు. ఆయన ఉన్నతమైన విలువలు, ఉత్తమమైన ఆధ్యాత్మిక భావనలు కలిగిన మహనీయులు. భగవంతుని తత్వములను, నియమములను చక్కగా అర్థము చేసుకొని ఆచరించిన పరమయోగీంద్రులు. శ్రీ దేవేంద్రనాథ్ రచించిన అమూల్యమైన గ్రంథరాజము "బ్రాహ్మధర్మము". దీనిలో దాదాపుగా మూడు వందల వేద, ఉపనిషత్ మంత్రములు గలవు. ప్రథమ ఖండములోని పదునాలుగు అధ్యాయములు ఆధ్యాత్మిక విషయములను తెలుపగా, చివరి రెండు అధ్యాయములు నైతిక విలువల గురించి తెలుపును. ధర్మజీవనము యొక్క ప్రాముఖ్యతను ప్రశంసించుచు, ధర్మజీవనమును ఎన్నడు పరిత్యజించరాదని హెచ్చరించును. ధర్మమొక్కటే ఎప్పటికి విడువని ఆత్మబంధువని కావున మనిషి తనకు తాను సహాయము చేసుకొనుట కొరకు మరియు పరులను ఉద్ధరించుట కొరకు ధర్మమును ఆచరింపవలెనని ప్రబోధించును. ఈ గ్రంథము యొక్క తెలుగు అనువాదమును ప్రచురించుచున్నాము.

బ్రాహ్మధర్మము

ప్రథమ ఖండము - నాల్గవ అధ్యాయము

- మహర్షి దేవేంద్రనాథ్ ఠాగూర్

గత సంచిక తరువాయి భాగం....

1. మూలము (శ్లోకము:)

యది మన్యసే సువేదేతి దభ్రమేవాపి నూనం త్వం వేత్థ బ్రహ్మణోరూపమ్. (కేన - 2. ఖం. 1 - వా.)

ప్రతి పదార్థము: సువేద ఇతి = చక్కగా తెలుసుకున్నానని, యది మన్యసే = ఏదైతే అనుకున్నావో, బ్రహ్మణః రూపమ్ = పరమేశ్వరుడిని గురించి, నూనం = నిశ్చయముగా, దభ్రమే వాపి = స్వల్పముగానే, త్వం వేత్థ = నీవు తెలుసుకొనుచున్నావు.

తాత్పర్యము: పరమేశ్వరుడిని గురించి చక్కగా తెలుసుకున్నానని ఏదైతే నీవు అనుకున్నావో పరమేశ్వరుని గురించి అది నిశ్చయముగా స్వల్పముగానే నీవు తెలుసుకొనుచున్నావు అని గ్రహించుము.

వ్యాఖ్యానము: ఎవ్వరైతే పరమేశ్వరుడిని గురించి తాను పూర్తిగా తెలుసుకున్నానని అనుకుంటున్నారో వారు పరమేశ్వరుడిని గూర్చి అతి తక్కువగానే తెలుసుకున్నారని లేదా అసలు తెలుసుకోలేదని అర్థం చేసుకోవాలి. ఎందుకనగా, పరమేశ్వరుడు అవ్యక్తుడు, అనంతుడు ఆయనను గురించి పూర్తిగా ఎవరు, ఎప్పటికి తెలుసుకోలేరు అనే విషయమును అతడు గ్రహించలేదు. అతనికి పరమేశ్వరుడిని గురించి సరి అయిన జ్ఞానము లేకపోవుట వలన, అవగాహన లేకపోవుట వలన తనకు కనిపించిన లేదా తన మనసుకు నచ్చిన ఏదో ఒక "పదార్థమును" లేదా "నాశనమైపోయే వస్తువును" లేదా "ఏదో ఒక రోజు ఖచ్చితముగా మరణించవలసిన మనిషిని" పరమేశ్వరుడని అనుకుంటున్నాడు. తాను పొందగలిగిన వస్తువులను పరమేశ్వరుడని అనుకోవటం వలన అతను తాను పరమేశ్వరుడిని పూర్తిగా తెలుసుకున్నానని భ్రమపడుతున్నాడు.

పరమేశ్వరుడు సమస్త విశ్వమునకు సృష్టికర్త, అధిపతి. మనిషి ఈ రోజు వరకు ఈ విశ్వము ఎంత పెద్దదో, ఎన్ని నక్షత్ర, గ్రహమండలాలను, కలిగి ఉందో పూర్తిగా తెలుసుకోలేకపోయాడు. అంటే ఈశ్వరుడి సృష్టిలో భాగమైన విశ్వం గురించే తెలుసుకోలేనివాడు దాని సృష్టికర్త గురించి ఎలా తెలుసుకోగలుగుతాడు?? అందుకే ఈ శ్లోకంలో చాలా స్పష్టంగా ఎవరైనా తనకు పరమేశ్వరుడి గురించి పూర్తిగా తెలుసు అని అనుకుంటే అది కేవలం వారి అజ్ఞానం అవుతుందని, వాస్తవానికి వారికి పరమేశ్వరుడి గురించి అసలు ఏమీ తెలియదని మిగిలిన వారు గ్రహించాలని బోధిస్తున్నారు.

వివరణ: నాశనమైపోయే లేదా కాలప్రభావానికి లోనయ్యే పదార్థాలను లేదా ప్రాణులను పరమేశ్వరుడిగా భావించిన వారు పరమేశ్వరుడి గురించి తమకు నచ్చిన విధంగా, తమ ఊహలకు అనుగుణంగా చిత్రీకరిస్తారు. అంటే పరమేశ్వరుడికి అరిషడ్వర్గాలు ఉంటాయని, ఆయన పొగడ్తలకు లొంగిపోతాడని, పక్షపాతము వంటి బలహీనతలు కలిగి ఉంటాడని మొదలైన విషయములను పరమేశ్వరుడికి ఆపాదిస్తారు. తదనుగుణంగా పుస్తకాలు రచిస్తారు. కానీ ప్రతి మనిషికి పరమేశ్వరుడు బుద్ధిని, మంచి-చెడు తెలుసుకునే విచక్షణను ఇచ్చాడు. ఇటువంటి కథలు చదివి నమ్మే ముందు ఒక్క క్షణం పరమేశ్వరుడు అనంత శక్తిశాలి, ఐశ్వర్యశాలి, సృష్టికర్త కదా! ఆయనకు ఇటువంటి బలహీనతలు ఉంటాయా? ఆయన కాలమునకు లోబడి మరణిస్తాడా? లేదా ఒక నశించిపోయే పదార్థము లేదా వస్తువు ఆయనకు

ఎలా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది?? మొదలైన ప్రశ్నలు మనుషులందరు తమకు తాము వేసుకోవాలనే తపనతో మహర్షి గారు ఈ మంత్రాన్ని చేర్చి ఉంటారు.

ఈ వాక్యము మంత్రములోని ప్రథమ వాక్యములో మొదటి సగభాగము మాత్రమే. మునుపటి అధ్యాయములలో మనుషులు బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందుటలో గల కష్టములను వివరించిన ఋషీశ్వరుడు ఈ వాక్యములో పరమేశ్వరుడిని ఎవరు, ఎప్పటికి పూర్తిగా తెలుసుకోలేరని చెప్పుచున్నాడు. ఆ విధముగా గ్రహించుట ద్వారా పరమేశ్వరుడి గురించి కొంత తెలుసుకున్నట్టు అవుతుందని, బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని అర్జించటం ద్వారా, వేదాన్ని అధ్యయనం చేయటం ద్వారా మరి కొంత తెలుసుకొనవచ్చని వేదముల యందు కూడా స్పష్టంగా చెప్పబడింది.

2. మూలము (శ్లోకము:)

నాహం మన్యే సువేదేతి నోనవేదేతి వేదచ
యోనస్తద్వేద తద్వేద నోనవేదేతి వేద చ

(కేన. 2 - ఖం. 2 - వా.)

ప్రతి పదార్థము: సువేద ఇతి = (పరమేశ్వరుడిని) చక్కగా తెలుసుకొన్నానని, అహం = నేను, న మన్యే = తలచలేదు, తత్ = అట్టి (పరమేశ్వరుడిని) గురించి న వేద ఇతి = తెలియనిదనిగాని, వేదచ = తెలిసినదనిగాని, నో = నేను తలచను, నః = మనలో (మనుషులలో), యః = ఎవ్వరైతే, నో న వేద చ = తెలిసినదని కాని, తెలియనిది అని కాని, వేదచ = తెలుసుకొనెదరో, సః = వారు, తత్ = దానిని (పరమేశ్వరుడిని), వేద = సరి అయిన విధముగా తెలుసుకొనుచున్నారు.

తాత్పర్యము: పరమేశ్వరుడిని చక్కగా తెలుసుకొన్నానని నేను తలచలేదు. పరమేశ్వరుడు తెలియనిదనిగాని, తెలిసినదనిగాని నేను తలచను. ఎవరైతే పరమేశ్వరుడు తెలిసినదని కాని, తెలియనది అని కాని ఎవరూ చెప్పలేరని, నిర్వచించలేరనే వాస్తవమును తెలుసుకొనెదరో వారు పరమేశ్వరుడిని సరి అయిన విధముగా కొంత తెలుసుకొనుచున్నారని గ్రహించవలెను. (ఇక్కడ నేను అనగా ఋషి అని గ్రహించవలెను).

వ్యాఖ్యానము: ఒక బ్రహ్మజ్ఞాని "నేను పరమేశ్వరుడిని తెలుసుకొన్న వాడిని కాను" అని చెప్పినచో ఆ వాక్యమునకు అర్థము అతను పరమేశ్వరుడి గూర్చి ఏమీ తెలియనివాడని కాదు. అతడు పరమేశ్వరుడు "అవ్యక్తుడని" అనగా సృష్టిలో ఎవరూ, ఏవిధముగా కూడా ఆయనను వ్యక్తము చేయలేరని, ఆయనను గూర్చి చెప్పలేరనే వాస్తవ జ్ఞానమును కలిగి ఉన్నాడు. ఈ విధముగా పరమేశ్వరుడిని గ్రహించుటయే నిజమైన జ్ఞానమని తెలుసుకున్నాడని అర్థము చేసుకొనవలెను.

వివరణ: ఈ వాక్యములో అజ్ఞానుల సందేహమునకు సరి అయిన సమాధానము కలదు. అనంతుడైన పరమేశ్వరుడిని మనుషులు ఎప్పటికి పూర్తిగా తెలుసుకోలేరనేది నిశ్చయము. అయితే ఆయన గురించి మనుషులు అసలు ఏమీ తెలుసుకోలేరు అని దాని అర్థం కాదు. ఈశ్వరుడు కేవలం ఒకే ఒక్కడు, ఈ సమస్త విశ్వమునకు ఆయనే సృష్టికర్త, సృష్టిలోని ఏ పదార్థమును కూడా భగవంతుడని భావింపరాదు అనే విషయమును మనిషి తన ఆలోచన మరియు వేద విజ్ఞానము, బ్రహ్మజ్ఞానుల ఉపదేశలముల ద్వారా తెలుసుకొనగలుగుతాడు. తన యొక్క ఇహపరముల సార్థకత కొరకు కేవలం పరమేశ్వరుడినే ఉపాసిస్తాడు.

అయితే కొంతమంది "పరమేశ్వరుడు అవ్యక్తుడు, ఆయనను మనము తెలుసుకోలేము కాబట్టి తెలుసుకోగలిగే ప్రాణులను పరమేశ్వరునిగా ఉపాసిస్తాము" అని చెప్తున్న సాకులు, కథలు, తప్పులని, వేదబాహ్యములని గ్రహించవలెను.

3. మూలము (శ్లోకము:)

యస్యామతం తస్యమతం మతం యస్య న వేద సః
అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాత మవిజానతామ్.

(కేన. 2 - ఖం. 3 - వా.)

ప్రతి పదార్థము: యస్య = ఎవరికి, అమతం = (పరమేశ్వరుడు) తెలియదో, తస్య = వారికి, మతం = తెలిసినది (పరమేశ్వరుడు); యస్య = ఎవరికి, మతం = (పరమేశ్వరుడు) తెలియబడినదో, సః = అతడు, న వేద = తెలిసికొనలేదు; విజానతాం = విశేషముగా తెలిసినవానికి, అవిజ్ఞాతం = తెలియబడనిదే, అవిజానతాం = తెలియనివానికి, విజ్ఞాతం = విశేషముగా తెలియబడినది.

తాత్పర్యము: 'నేను పరమేశ్వరుడిని తెలుసుకొనలేదని' ఎవరు భావించునో అట్టివారు నిజముగా పరమేశ్వరుడిని గురించి కొంత తెలుసుకున్నవారు. ఇక 'నేను పరమేశ్వరుడిని పూర్తిగా తెలుసుకున్నానని' ఎవరు భావించెదరో అట్టివారు నిజముగా పరమేశ్వరుడిని తెలుసుకున్నవారు కారు.

వ్యాఖ్యానము: మనిషి తన పరిమిత బుద్ధిచే పరమేశ్వరుడిని గురించి పూర్తిగా ఎప్పటికీ తెలుసుకొనలేడు. అందుకే ఉత్తమమైన బ్రహ్మజ్ఞాని తాను పరమేశ్వరుడిని తెలుసుకొనలేదని భావించును. మూర్ఖుడు, అతితెలివికలవాడు తాను పరమేశ్వరుడిని తెలుసుకున్నానని గొప్పలు పోయి అహంకరించును.

వివరణ: ఇది వెనుకటి వాక్యములోని భావమును ధ్రువపరచుచున్నది. అల్పజ్ఞులు తాము బ్రహ్మమును పూర్తిగా తెలుసుకున్నామని చెప్పుదురు. కాని జ్ఞానులగువారు వినయముగా తాము పొందిన బ్రహ్మజ్ఞానము అత్యల్పమయినదని, అది ఎక్కువ జ్ఞానము క్రింద గణింపదగినది కాదని చెప్పుదురు. **- సశేషం** ✦

శ్రీ స్వామి దయానంద సరస్వతి వేదవేదాంగ పండితులు. ఆయన బాల్యమునందే తన జన్మను ఏ విధంగా సార్థకము చేసుకొనవలెననే విషయము గురించి పరిపరి విధములుగా ఆలోచిస్తూ ఉండేవారు. ఈ క్రమంలో ఆయన అనేక గ్రంథములను అధ్యయనం చేసి తుదకు వేదములే సత్యములని, మార్గదర్శకములని తెలుసుకొన్నారు. వేదములను అభ్యసించవలెననే అభిలాషతో ఎన్నో కష్టనష్టములకు ఓర్చి, ఎన్నో ప్రదేశములు సంచరించి వేదములు మరియు వేదాంగముల యందు చక్కటి పాండిత్యమును సొంతం చేసుకున్నారు. వేదాంగములకు చక్కటి వివరణను 16 భాగాలలో సమగ్రంగా రచించారు. ప్రజలలోని మూఢనమ్మకములను, వేదముల పట్ల, భగవంతుని పట్ల ఉన్న అపోహలను తొలగించుచు, వైదిక ధర్మమును, వేదములను బోధించుచు తన జీవన పర్యంతము అనేక ప్రాంతములలో సంచరించారు. ఈ క్రమములో ఆయన 60 కి పైగా పుస్తకాలను రచించారు. ఋగ్, యజుర్వేదములకు భాష్యభూమికలు రచించారు. ఆయన రచనలలో ప్రముఖమైనది సత్యార్థప్రకాశము. ఈ గ్రంథము నుండి ప్రచురింపబడుచున్న క్రింది వ్యాసంలో ఆయన ఏది ధర్మమో, ఏది అధర్మమో వివరించారు. అయితే కొందరు స్వార్థపరులు ధర్మాధర్మముల గురించి తెలిసి కూడా కావాలని తమ జీవనోపాధి కొరకు, డబ్బు, అధికారము కొరకు అధర్మ పద్ధతులను బోధిస్తూ ప్రజలను మోసగించుచున్నారని తెలిపారు.

మూర్తిపూజ

సత్యార్థ ప్రకాశము, ఏకాదశ సముల్లాసము
- స్వామి దయానంద సరస్వతి

గత సంచిక తరువాయి భాగం....

ప్రశ్న:- మీరు అన్నింటిని ఖండనముచేస్తూ వస్తున్నారు. కాని తమ తమ ధర్మములందు అవి అన్ని మంచివే. ఏ మతమును ఖండన చేయకూడదు. ఒక వేళ చేసినచో! మీరు వారికంటె అధికముగా ఏమి చెప్పబోవుచున్నారు? మరి అలా చెప్పుచున్నారంటే మీ కంటె అధికుడుగాని, మీతో సమానుడుగాని ఇప్పటి వరకు లేడా? ఇలా అభిమానపడడం మీకు సరైనది కాదు. ఎలా అనగా పరమాత్ముని సృష్టియందు ఒకనికంటె ఒకడు అధికుడుగానూ, ఒకనితో ఒకడు సమానుడుగానూ, ఒకనికంటె ఒకడు తక్కువగానూ ఎందరోగలరు. ఎవ్వరికిని గర్వపడుట సమంజసం కాదు.

ఉత్తరము:- అందరికి ధర్మము ఒక్కటేనా? లేక వేరు వేరుగా ఉండునా! వేరు వేరుగా ఉండును అన్నచో, ఒకదానితో ఒకటి విరుద్ధముగా ఉండునా, అవిరుద్ధముగా ఉండునా? విరుద్ధముగా ఉండును అన్నచో ఒకటిమాత్రమే తప్ప, మరొకటి ధర్మము కాజాలదు. అవిరుద్ధముగా ఉండును అన్నచో ఇక వేరువేరుగానుండుట అనవసరము, కావున ధర్మముకాని, అధర్మముకాని ఒక్కొక్కటే ఉండునుగాని అనేకమైయుండవు.

మేము చెప్పునట్టి విశేషమేమనగా ఒక రాజు సమస్త సంప్రదాయములలోని ఉపదేశకులను అందరిని ఒక్కచోట చేర్చినచో ఆ సంప్రదాయములు వేయింటికంటె తక్కువగా ఉండవు. కాని వీనియందు పౌరాణిక, క్రైస్తవ, జైన, మహమ్మదీయములు అను నాలుగే ముఖ్యవిభాగములు కలవు. ఈ నాలుగింటిలోనే సమస్త సంప్రదాయము కలిసి ఉండవచ్చును.

ఒకానొక రాజు సంప్రదాయముల వారిని అందరిని పిలిపించి సభచేసి, తాను జిజ్ఞాసువై మొదట వామమార్గోప దేశకుని చూసి ఇట్లు అడుగవలెను - 'స్వామీ! నేను నేటివరకు ఒక గురువునుగాని, ఒక ధర్మమును గాని గ్రహించలేదు. సర్వధర్మములలో ఉత్తమధర్మము ఎవరిదో చెప్పండి, దానినే నేను స్వీకరించెదను.

వామమార్గి:- మాది.....

జిజ్ఞాసువు:– మరి మిగిలిన తొమ్మిదివందల తొంబదితొమ్మిది ధర్మములు ఎట్లున్నవి?

వామమార్గి:– అవియన్నియు అబద్ధములు, నరకమునకు తీసుకుపోవునవియై ఉన్నవి. ఏలయనగా 'కౌలాత్పరతరన్నాస్తి' (కులార్ణవము. 2. 8) అను ప్రమాణమును బట్టి మా ధర్మమును మించినదివేరొక ధర్మమే లేదు.

జిజ్ఞాసువు:– అయ్యా! మీ ధర్మమేమి?

వామమార్గి:– భగవతిని నమ్ముట, మద్యమాంసాది పంచ మకారములు సేవించుట, రుద్రయామలాది 64 తంత్రగ్రంథములను నమ్ముట మొదలుగునవి. నీవు ముక్తిని కోరుకున్నచో మాకు శిష్యుడవు కమ్ము.

జిజ్ఞాసువు:– మంచిది. తక్కిన మహాత్ములనుగూడ దర్శించి, అడిగి తెలిసికొనివచ్చెదను. తరువాత నాకు దేనియందు శ్రద్ధ, ప్రీతి గలుగునో ఆ మతస్థునికే నేను శిష్యుడనగుదును.

వామమార్గి:– అరే ఈ భ్రాంతిలో ఏల పడియున్నావు? వీరు నిన్ను మోసపుచ్చి తమ వలలలో వేసుకొందురు. ఎవ్వరి దగ్గరకు పోకుము. మాకే శరణాగతుడవు కమ్ము, లేకపోతే నీకు పశ్చాత్తాపము కలుగును. చూడుము! మా మతమున భోగము, మోక్షము రెండూ కలవు.

జిజ్ఞాసువు:– మంచిది. చూచిరానిండు; అని ముందుకు వెళ్ళి శైవుని అడుగగా, శైవుడు కూడా అట్టి సమాధానమే చెప్పెను. కాని విశేషముగా అతను శివభక్తి, భస్మరుద్రాక్షధారణ, లింగార్చన, ఇవి లేనిదే ముక్తి దొరకదని చెప్పెను. జిజ్ఞాసువు అతనిని వదలి నవీన వేదాంతిగారి దగ్గరకు వెళ్ళెను.

జిజ్ఞాసువు:– మహారాజా! మీ ధర్మము ఏమిటో చెప్పండి?

వేదాంతి:– మేము ధర్మాధర్మములను వేటినీ నమ్మము. మేమే సాక్షాత్తు పరబ్రహ్మమై యున్నాము. మా యందు ధర్మాధర్మము ఎక్కడ ఉన్నది? ఈ జగత్తంతయు మిథ్యయే. ఎవడు జ్ఞాని, శుద్ధుడు, చేతనుడు కాదలచునో అతడు తానే బ్రహ్మమును అనుకొని జీవుడను భావమును వదలి నిత్యముక్తుడగును.

జిజ్ఞాసువు:– మీరు బ్రహ్మము, నిత్యముక్తులు ఐన మీ యందు బ్రహ్మ గుణకర్మ స్వభావములు ఏల లేవు? ఈ శరీరమునందు ఏల బంధింపబడియున్నారు?

వేదాంతి:– నీకు శరీరములు కనిపించుచున్నవి. దానివలననే కద నీవు భ్రాంతిని కలిగియున్నావు. మాకు బ్రహ్మము తప్ప మరేమీ కానరాదు.

జిజ్ఞాసువు:– చూచు వారైన మీరు ఎవ్వరు? మరి మీరు ఎవరిని చూచుచున్నారు?

వేదాంతి:– చూచువాడు బ్రహ్మము, బ్రహ్మము బ్రహ్మమునే చూచుచున్నాడు.

జిజ్ఞాసువు:– బ్రహ్మములు ఇద్దరాయేమి?

వేదాంతి:– లేదు. తనను తానే చూచుకొనుచున్నాడు.

జిజ్ఞాసువు:– ఎవడైనను తన భుజములమీద తానే కూర్చోగలడా? మీ మాటలు పిచ్చివాని మాటల వలే ఉన్నవే కాని మరేమీ కాదు.

పిమ్మట అతడు జైనులయొద్దకు వెళ్ళి వారిని ప్రశ్నించెను. వారుకూడా అలాగే చెప్పిరి కాని "జైనధర్మము" తప్ప మిగతా ధర్మములన్నియూ అబద్ధములు అని, జగత్తునకు కర్త అనాది ఈశ్వరుడెవ్వడును లేడు అని, అనాది కాలమునుండి ఈ జగత్తు ఇప్పుడున్నట్లే ఉన్నదని, ఇక ముందుకూడా ఇట్లే ఉండగలదని చెప్పి, నీవు మాకు శిష్యుడవగుము. మేము అన్ని విధములుగా ఉత్తములము, ఉత్తమ విషయములను మాత్రమే నమ్ముచున్నాము అని, జైన మార్గము తప్ప మిగతావన్ని అబద్ధమని" (ఈ విషయములను) బోధించిరి.

తరువాత అతడు ముందుకు సాగి క్రైస్తవుని సమీపించి అతనిని అడిగెను. అతడును వామమార్గివలెనే అడిగిన ప్రశ్నలన్నింటికిని ప్రత్యుత్తరము లిచ్చుచు "మనుష్యులందరును పాపులు. కేవలము తమ సామర్థ్యముచే పాపములు దూరముకావు. యేసునందు విశ్వాసము కలుగనంతవరకు ఎవడును పవిత్రుడై ముక్తిని పొందలేడు. అతడు అందరి ప్రాయశ్చిత్తము కొరకు తన ప్రాణములను ధారపోసి దయచూపెను. నీవు మాకు శిష్యుడవు కమ్ము" అని మాత్రము విశేషముగా చెప్పెను.

అది విని, ఆ జిజ్ఞాసువు మౌలీసాహెబుగారి వద్దకు వెళ్ళెను. అతనితో అలాగే ప్రశ్నోత్తరములు జరిగెను. కాని మౌలీసాహేబు (లాషరీక్ ఖుదా) "అద్వైత పరమాత్మను" అతని పైగంబరను, ఖురాన్ షరీఫ్‌ను నమ్మక పోయిన ఎవ్వరికిని ముక్తిలభింపదని మాత్రము విశేషముగా జెప్పెను. అట్లే ఈ మతమును నమ్మనివాడు నరకగామి, కాఫిర్ అనియు బోధించెను.

ఆ మాటలు విని జిజ్ఞాసువు వైష్ణవుని వద్దకు వెళ్ళెను. అతనితో కూడా పైవారితో వలనే సంవాదము జరిగెను. వైష్ణవుడు "మా తిలకచిహ్నములను చూసి యమరాజు కూడ భయపడుచున్నాడు" అని విశేషమును బోధించెను. ఆ మాటను విని జిజ్ఞాసువు తనలో తాను 'దోమలు, ఈగలు, పోలీసువాండ్రు, చోరులు, బందిపోటు దొంగలు, శత్రువులు వీరే భయపడరే. యమరాజకింకరులు ఏల భయపడుదురో' అనుకొని అటులే అందరిని అడుగుచు పోగా అన్నిమతములవారు కూడా తమతమ మతమే సత్యమని చెప్పుచుండిరి. వారిలో నొకడు మా కబీరుడు సత్యమని, ఒకడు నానకు సత్యమని, మరొకడు దాదువని, ఇంకొకడు వల్లభుడని, వేరొకడు సహజానందుడని, మరొకడు మాధవుడని ఇట్లందరూ తమ తమవారే గొప్పవారని, వారందరు అవతారపురుషులని చెప్పిరి. ఇట్లు సహస్ర సంఖ్యాకులను అడుగగా తేలినదేమనగా వీరందరు పరస్పరము ఒకరితో ఒకరు విరోధము కలిగియున్నారని, వీరిలో ఎవ్వడు గురువగుటకు తగినవాడు లేడని అతనికి నిశ్చయము కలిగెను. ఏల అనగా ఒక్కొక్కనిమాట అబద్ధమని 999 మంది సాక్ష్యమిచ్చుచు వచ్చిరి. అసత్యవాదులయిన అంగడివాండ్రవలె, కుంటెనగాండ్రవలె తమతమ వస్తువులు మంచివని పొగుడుకొనుచూ తక్కినవారి వస్తువులు మంచివికావని దూషించు విధముగానే వీరుకూడా చేయుచున్నారు అని తెలుసుకొని,

తద్విజ్ఞానార్థం స గురుమేవాభిగచ్ఛేత్।
సమిత్పాణిః శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠమ్॥

(జిజ్ఞాసువు) ఆ సత్యజ్ఞానము కొరకు వాడు సమిత్పాణియై అనగా చేతిలో సమిధను తీసుకొని, వేదవిదుడు, బ్రహ్మనిష్ఠగలవాడు, పరమాత్మను గుర్తెరిగినవాడు ఐన గురువు వద్దకు పోవలెను; పాషండులవలలో చిక్కగూడదు అని తలంచెను.

తస్మై స విద్వానుపసన్నాయ సమ్యక్ప్రశాంతచిత్తాయ
శమాన్వితాయ। యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం ప్రోవాచ
తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్॥

ముండకోప. ఖం. 2. మం. 12. 13॥

ఇట్టి జిజ్ఞాసువు విద్వాంసునియొద్దకు బోయినపుడు అతడు ఈ శాంతచిత్తుడు, జితేంద్రియుడు అగు జిజ్ఞాసువునకు యథార్థ బ్రహ్మవిద్యను, పరమాత్మ గుణకర్మ స్వభావములను ఉపదేశము చేయవలెను; అట్లే వానికి ధర్మార్థ కామమోక్షములను, పరమాత్మను గుర్తెరుగగల ఆయా సాధనములను విశదమగునట్లు బోధింపవలెను.

అతడు అప్పుడు అట్టి పురుషుని వద్దకు వెళ్ళి, మహారాజా! ఈ సంప్రదాయములవారు చెప్పిన విపరీతములవలన నా మతి భ్రమచెందినది. ఏల అనగా నేను వీరిలో ఒకనికి శిష్యుడనైనచో 999 మంది సాంప్రదాయములవారికి విరోధి కావలసివచ్చును, ఒకనికి 999 మంది శత్రువులై ఒకడు మాత్రమే మిత్రుడుగానున్న వానికి సుఖమెన్నటికి గలుగజాలదు. కావున నాకు మీరుపదేశము చేయండి. నేను దానిని అనుష్ఠించెదను అని అతనిని ప్రార్థించెను.

ఆప్తవిద్వాంసుడు:- ఈ మతములన్ని అవిద్యవలన పుట్టి విద్యావిరుద్ధములై ఉన్నవి. ఈ మతములవారు మూర్ఖులు, పామరులు అగు అడవి మనుష్యులను మోసపుచ్చి, వలలో చిక్కించుకొని తమ ప్రయోజనమును నెరవేర్చుకొనుచున్నారు. పాపము! వారు, మనుష్యజన్మ ఫలమునుండి వంచితులై, తమ మనుష్యజన్మమును వ్యర్థముచేసికొనుచున్నారు చూడుము! ఏ విషయములో ఈ వేయి మతములు ఏకీభవించునో అదియే వేదమతము. అదియే గ్రాహ్యము అని తెలుసుకొనుము. ఇక ఏ అంశమున పరస్పర విరోధముండునో అది కల్పితమని, అబద్ధమని, అధర్మమని, గ్రహింపదగనిదని తెలియవలయును.

జిజ్ఞాసువు:- దీనిని పరీక్షించుట ఎలా?

ఆప్తవిద్వాంసుడు:- నీవు వెళ్ళివారితో ఈ విషయములను అడుగుము. వారందరూ ఏకీభవించెదరు. అపుడా జిజ్ఞాసువు వేయిగురు సాంప్రదాయకుల మధ్య నిలబడి అయ్యలారా! మీరందరూ వినండి! ధర్మము సత్యభాషణము నందు కలదా? మిథ్యాభాషణమునందా? అని అడుగగా దానికి వారందరును సత్యభాషణము నందు ధర్మము, అసత్యభాషణము నందు అధర్మము గలదు అనిరి. అట్లైన విద్యాభ్యాసము, బ్రహ్మచర్యపాలనము, పూర్ణయువావస్థయందలి వివాహము, సత్సహవాసము, పురుషార్థము, సత్యవ్యవహారము, ఈ మొదలగు వానిని ఆచరించుట యందు ధర్మము కలదా? లేక అవిద్యాగ్రహణము, బ్రహ్మచర్యము సలుపక పోవుట, వ్యభిచారము, దుస్సాంగత్యము, అసత్యవ్యవహారము, ఛలము, కపటము, హింస, పరహాని మొదలగు కర్మములను ఆచరించుటయందా? అని అడుగగా విద్యాభ్యాసము

మొదలగు కర్మములందే ధర్మము, అవిద్యా గ్రహణాది కర్మములందు అధర్మము గలదని అందరు ఏకగ్రీవముగా అంగీకరించిరి. అప్పుడు ఆ జిజ్ఞాసువు అందరినీ చూసి, మీరందరు అట్లు ఏకాభిప్రాయులై సద్ధర్మాభివృద్ధి కొరకు, మిథ్యా మార్గమునకు హాని గలిగించుటకు ఎందుకు పాటుపడరని అడుగగా వారు మేము అట్లుచేసిన మమ్ములను ఆదరించేదెవరు? మా శిష్యులు కూడా మా ఆజ్ఞకు లోబడి ఉండరు. మా జీవికకును నష్టము కలుగును మరి మేము అనుభవించుచున్న ఆనందమునకు భంగము కలుగును. కావున మేము తెలిసి కూడా మా మా మతములనే బోధించుచు పట్టుదలకలిగియున్నాము. ఏల అనగా "రొట్టెను చెక్కెరతో తినవలెను. లోకమును టక్కులతో జయింపవలెను" అను లోకోక్తిగలదు. ప్రపంచ మెట్లున్నదో చూడుము. న్యాయచింతన గలిగి సత్యవర్తియైన మనుష్యునకు ఎవ్వడు ఒక్క రూపాయ కూడా ఇవ్వడు. వానిని ఎవ్వడూ ఉన్నావా అని కూడా అడుగడు. మోసము, కపట వంచనలు చేయువారికే అన్ని వస్తువులు లభించును.

- సశేషం ✦

వీరేశలింగం అనగానే వితంతు పునర్వివాహాలు ప్రధానంగా గుర్తొస్తాయి. కాని సమాజంలో పేరుకుపోయిన ప్రతి చెడును ఆయన చీల్చిచెండాడారు. ఆచారాలు, శాస్త్రాల పేరిట సాగిన బూటకాలను పటాపంచలు చేశారు. పెద్దమనుషుల అల్పబుద్ధులను బదాబదలు చేశారు. ఆనాటికి అది గొప్ప సాహసమే. ఈ నాటికి కూడా వాస్తు పేరిట, శకునాల పేరిట సాగే తతంగాలను చూస్తూనే ఉన్న మనం వీరేశలింగం అన్నేళ్ళ కిందటే వాటిని వినోదాత్మకంగా, విశ్లేషణాత్మకంగా చెప్పిన తీరుకు విస్తుపోకుండా ఉండలేం. ఆయన రచించిన "హాస్య సంజీవని" అనే పుస్తకములో నుంచి 'గొట్టాలమ్మ సభ' అనే రచనను యధాతథముగా ఈ సంచిక యందు ప్రచురించుచున్నాము.

గొట్టాలమ్మ సభ

- శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగం

(మాదిగమల్లిగాడును, గమళ్లగాలిగాడును, పూజారి పూర్ణయ్యయు, కాపుకామయ్యయు ప్రవేశించుచున్నారు.)

కామ -- ఓరేమల్లిగా! ఊళ్లో అమ్మవారి జాడ్యాలు ఇలాగు ఉన్నప్పుడు మనం అమ్మవారిని నడివీధిలో నిలపనక్కరలేదుట్రా!

మల్లి -- బాబూ! తప్పకుండా నిలపాలండి. మాకు డప్పులపని లేకపోవడం చేత కల్లునీళ్లకి లేక చచ్చిపోతూ ఉన్నాము. మా వాళ్లనందరినీ పోగుచేస్తాను. తప్పకుండా ఉత్సవం చేయించండి. ఈ మూలంగానైనా మాకు నాలుగు డబ్బుల సొమ్ము దొరుకుతుంది.

గాలి -- అవునండి తప్పకుండా చెయ్యవలసిందే. వాళ్ళకే కాదు. మాకూ నాలుగు డబ్బుల సొమ్ము దొరుకుతుంది. ఇప్పుడు మన ఊళ్లో ఎంతమంది కల్లుతాగే వాళ్లు ఉన్నా ఈ ఉత్సవదినాలలో వలె ఎప్పుడూ ఖర్చుకాదు. కావలిస్తే మా వాళ్లనందరినీ పోగుచేసి ఉత్సవానికి కావలసినంత సరంజాం చేయిస్తాను. ఇచ్చుకోమంటే తలా రెండణాలూ చందా ఇచ్చుకుంటాము.

కామ -- ఇక అంతా కుదిరింది. పూర్ణయ్యా! నీవేమంటావు?

పూర్ణ -- నేననేది ఏమున్నది? మీ చిత్తము. నాలుగు డబ్బుల సొమ్ము దొరికేటప్పుడు నాకూ సంతోషమే. ఈ యేడు వేటపోతులూ, బియ్యమూ చాలా దొరుకుతవి.

కామ -- అందుకు సందేహం లేదు! వెయ్యి యేటపోతులూ, పదివేల కోడిపెట్టలూ తెగకపోతే నన్ను ఈ పేరున పిలువవద్దు. పాపిష్టి దేవుడు మాంసం నిలవవుండకుండా చేసినాడు కాని లేకపోతే యేటికి యేడాదీ ఈ మాంసం మనందరికీ పుష్కరంగా సరిపోను.

పూర్ణ -- కామయ్యగారూ! ఇందులో ఇంకొకటి ఉన్నది. బ్రాహ్మలూ, కోమట్లూ నరికించే వేటపోతులు మాత్రమే మనకు దక్కుతవిగాని శూద్రులవి ఒక్క తలమాత్రం ఇచ్చి తక్కిన భాగం వాళ్లే పట్టుకు వెళతారు. అది లేకుండా చేస్తారూ.

కామ -- ఇప్పుడు మనం ఆ ప్రయత్నం చెయ్యకూడదు. ముందు ఆ సంగతి ఆలోచింతాము. బ్రాహ్మలు ఇచ్చే మేకపోతే మనకు నెత్తికీ నేలకు కూడా చాలును. అంతగా చాలకపోతే తరువాత మన గణాచారిగాడి చేత మేకపోతులను ఇంటికి పట్టుకుపోతే రోగాలు ఎక్కువ చేసి ఊరందరినీ చంపుకుని పోతాననిపింతాము. అమ్మవారు ఇలా గన్నదంటే అందరూ మేకపోతులను మనకు ఇచ్చేపోతారు.

మల్లి -- నేను ఇప్పుడే చెపుతూ ఉన్నాను. తెగిన మేకపోతుల తలకాయలన్నీ మా వాళ్లవి సుమండీ తరువాత లేదనేరు.

కామ -- సరే మామూలు ఎలాగో అలాగే జరగవచ్చును పూర్ణయ్యా! ఇప్పుడే చెపుతూ ఉన్నాను. దొరికే బియ్యంలోనూ దక్షిణలలోనూ సగం మాదీ సగం మీదీ సుమా. తగువులు పెడితే పనికిరాదు.
పూర్ణ -- అలా కాదు. కష్టపడేవాళ్లము మేముగనుక రెండువంతులు మాకిచ్చి వక వంతులు మీరు పుచ్చుకోండి.
కామ -- అలా వల్లపడదు. మాకు సగం వంతు ఇస్తేనే ఉత్సవం జరుగుతుంది. లేకపోతే జరగనే జరగదు. నన్ను కలుపుకోకుండా మీరు పాకలు వేయిస్తురూ మరునాటికి తగులబడతాయో లేదో మీరే చూస్తారు.
పూర్ణ -- మీ ఇష్టం వచ్చినట్టే మీరు పుచ్చుకోండి. బాజా వాళ్లకూ డప్పుల వాళ్లకూ అయ్యేఖర్చు పోగా మిగిలేదాంట్లో సుమండీ మీకు సగం ఇవ్వడం. ఆనికు అంతలోనూ సగం తెమ్మంటారు.
కామ -- అలా తెమ్మనడానికి నేను మాత్రం న్యాయం యెరుగనివాణ్నా? అన్ని ఖర్చులూ పోగా మిగిలినదానిలోనే చెరి సగము పుచ్చుకుందాము. అవునుగాని నీవు గరగలను ఎత్తుకుని వీధులలో తిరిగేటప్పుడు అమ్మవారు ఏమి చెప్పిందని చెపుతావు?
పూర్ణ -- అదీ మీరే సెలవియ్యవలెను.
కామ -- మంచిది ఆలోచించి చెపుతాను ఉండు. సర్కారువాళ్ల మాటవిని వేపరొట్టలు కట్టకుండా, గంధకమూ, తారూ పొగలు వెయ్యడం చేత నాకు కోపం వచ్చి ఇలాగు చంపుతూ ఉన్నాని ముఖ్యంగా చెప్పవలెను. తరువాత నాకు జాతరలూ ఉత్సవాలూ చెయ్యడం మానివేసినారు. ఇప్పుడైనా బుద్ధి కలిగి నాకు జాతరలు చేయించకపోతే శవాలను బళ్లతో తోలేటట్టు చేయిస్తానన్నదని చెప్పు. మరిచిపోకుండా ఈ రెండున్నూ ముఖ్యంగా చెప్పవలెను. అలా చెప్పకపోతే ఇంగ్లీషు చదువుకున్న వాళ్ల మాటలు నమ్మి దొడ్లుశుభ్రం చేసుకోవడమూ, గోడలకు వెల్ల వేసుకోవడమూ, నీళు కాచి వడకట్టి తాగడమూ, తారూ, గంధకమూ పొగలు వెయ్యడమూ ముఖ్యంగా చూసుకుంటారుకాని మనకు బియ్యాలు ఇవ్వడమూ, చలిమిడీ, నానుపప్పూ నైవేద్యాలు పెట్టడమూ, వేటపోతులను ఇవ్వడమూ ముఖ్యంగా చూడరు.
పూర్ణ -- అది సరేకాని ఈ గంధకపు పొగలవల్లనూ వాటి వల్లనూ ఏమైనా కార్యం ఉన్నదీ?
కామ -- కార్యం ఉన్నదీ లేకపోయినదీ అదంతా మనకెందుకు? మనకు నాలుగు డబ్బులు సొమ్ము దొరికేపని మనం చూచుకుందాము. మనకు బలులు ఇచ్చేవారికందరికీ రోగాలు రాకుండానూ వచ్చిన వాళు చావకుండానూ మానుతూ ఉన్నవా? యేమి చేసినా చచ్చేవాళ్లు యెలాగూ చస్తారు. బ్రతికేవాళ్లు ఎలాగూ బ్రతుకుతారు. గాలిలోనూ నీళ్లలోనూ యేమి ఉన్నది? ఈ గోదావరీ, ఈ గాలీ ప్రపంచం పుట్టినప్పటినుంచీ ఉన్నవిగాని బ్రహ్మదేవుడు వీటిని కొత్తగా పుట్టించి నాడా ఏమిటి?
పూర్ణ -- పోనియ్యండి ఆయుర్దాయం ఉంటే ఎలాగూ బ్రతుకుతారు. ఆ సంగతి మనకెందుకు గాని అమ్మవారు మూకుట్లో యేమిపడ వేసిందని అడుగుతారు. యేమి చెప్పుమన్నారు?
కామ -- యేమి చెప్పుమన్నావా? పసుపూ కుంకమూ పడవేసిందని చెప్పు. ఇక నాకు తిన్నగా సేవచేయిస్తే మీ పసుపూ, కుంకమూ చల్లగా ఉంచుతానని అమ్మవారి అభిప్రాయం అని అర్థం నీవు విప్పి చెపుతూ ఉండు.
పూర్ణ -- అలాగే చెపుతానుగాని పదిమంది గణాచార్లనూ శివశక్తులనూ పోగుచేస్తారు?
కామ -- ఇప్పుడు అంతమందిరారు. ఎవళ్లనయినా డబ్బు ఇచ్చి రోజుకూలికి తీసుకుని రావలెను. వాళ్లయినా మునుపటిలాగు అల్లరి చెయ్యడానికి వల్లకాదు. వాళ్ల ఇంటికాడ గంతులు వేస్తే పిల్లవాడు జడుసుకున్నాడని కిందటి మాటు ఒకతురక సాహేబు ఒక శివశక్తిని చావతన్నినాడు. అప్పటి నుంచీ భయం చేత ఎవళ్లూరారు. ఒక్కతురక సాహేబేకాదు మనవాడు కూడా ఒక గణాచారి తననేమో తిట్టినాడని కోపం చేత తిన్నగా బజారుకు పరుగెత్తి పేకబెత్తం కొనుక్కుని వీభూతి పూసుకుని వేపమండలు చేతితో పట్టుకుని తన పగతీరేటట్టుగా పడకొట్టినాడు. మామూలుగా వచ్చే ఆ ముండలు మాత్రం ఇద్దరు వస్తారు.
పూర్ణ -- వాళ్లే చాలును లెండి. వాళ్లకు కాసిన్ని కల్లునీళు పోయిస్తే కొంచెం తూలుతూ నడుస్తారు. ఒళ్ళు తెలిసి ఉంటే ఎవరైనా కొట్టిపోతారేమో అనే భయం చేత వాళ్లయినా ఆ కాస్త అల్లరీ చెయ్యరు. ఇప్పుడన్నీ కాని కాలాలు వచ్చినవి.
కామ -- అవును. ఇప్పుడు కాలం మంచిదికాదు. మనం వెళుదాము రండి. రేపు ఊళ్లో నలుగురితోను చెప్పి మీటింగు చేయించి అమ్మవారి ఉత్సవం నిమిత్తం చందాలు చేయింతాము. మన ఊళ్లో అధమం ఐదు వందలయినా చందాకాకపోతవా?

(అని మాట్లాడుకుంటూ వెళ్లుచున్నారు.)

ధర్మరాజు - ఆచార్యుడు

- శ్రీదేవి

పూర్వం కుశాలదేశం అనే రాజ్యం ఉండేది. ఆ దేశాన్ని ధర్మరాజు అనే రాజు పరిపాలించేవాడు. అతని పేరులోనే కాదు అతని రాజ్యపాలనలో కూడా ధర్మం ఉంటుందని అందరూ చెప్పుకునేవారు. అతడు ప్రజలంటే వాత్సల్యము కలవాడు. అతని పాలనలో ప్రజలందరు ఎంతో సుఖ, సంతోషాలతో ఉండేవారు. ఆ రాజ్యం ఎప్పుడు కళకళలాడుతుండేది.

ధర్మరాజు భగవంతుడిని గురించి, మోక్షం గురించి తెలుసుకోవాలన్న ఆసక్తి కనబరిచేవాడు, ప్రార్థించేవాడు. ప్రతి నిమిషం భగవంతుని స్మరణలోనే ఉండేవాడు. మోక్షమార్గం గురించి తెలుసుకోవడానికి ఎంతో తపించేవాడు. అలా కొంతకాలం గడిచాక ఆ రాజు ధర్మబద్ధంగా వ్యవహరిస్తున్నాడని, మోక్షమార్గం కోసం తపిస్తున్నాడని ఒక ఆచార్యుడు తెలుసుకుని ఒక రోజు రాజు దగ్గరికి వెళ్లాడు. అప్పుడు రాజు ఆ ఆచార్యుడిని సగౌరవంగా ఆహ్వానించి, కుశల ప్రశ్నలు అడిగాడు. ఆచార్యునికి అతిథి మర్యాదలు చేసాడు. ఆచార్యుడు అతిథి మర్యాదలు అందుకున్నాక రాజుకు తన రాక యొక్క ఉద్దేశ్యం గురించి ఇలా చెప్పాడు, “రాజా నేను నీ మంచితనం గురించి, ఇంకా నీ రాజ్యపాలన గురించి విన్నాను. అన్నింటికంటే ప్రథమమైనది అయిన మోక్ష పథం పట్ల నీ తపన చూసి నేను ప్రసన్నుడనైనాను, నిన్ను నా శిష్యుడిగా స్వీకరిస్తున్నాను, నీకు మోక్ష మార్గం బోధిస్తాను అని అన్నాడు. అది విన్న రాజు ఎంతో సంతోషంతో ధన్యవాదములు తెలుపుకున్నాడు. అప్పుడు ఆచార్యుడు “సరే రాజా రేపట్నించి నీకు మోక్షవిద్యను బోధిస్తాను సిద్ధంగా ఉండు” అని చెప్పి వెళ్ళటానికి సిద్ధమయ్యాడు.

ఇంతలో రాజు “ఆచార్య చిన్న మనవి” అని అన్నాడు, దానికి ఆచార్యుడు “చెప్పు రాజా ఏమి కావాలి నీకు?” అని ప్రశ్నించాడు. అప్పుడు రాజు “ఆచార్య నా మీద ఎంతో దయతో మీరు నాకు మోక్ష మార్గం బోధిస్తానన్నారు. అయితే నాకు నా రాజ్యంలోని ప్రజలు కన్నబిడ్డలతో సమానం, వారిని వదిలేసి నేను ఒక్కడినే మీ వద్ద విద్యనభ్యసించడం సరి కాదు, దయతో వారందరికి కూడా మోక్షవిద్యను బోధించండి” అని అర్థించాడు. దానికి ఆచార్యుడు క్షణకాలం రాజు యొక్క మంచితనానికి చాలా సంతోషించాడు, కానీ మోక్షమార్గం పట్ల తపన లేని వ్యక్తికి ఆ విద్యను బోధించడం ధర్మం కాదు కనక రాజుతో ఇలా అన్నాడు “ఓ రాజా నువ్వు రాజ్యాన్ని ఏలే రాజ్యాధినేతవని నేను నీ దగ్గరకు రాలేదు, మోక్షమార్గం గురించి తెలుసుకోవాలన్నా, దానిని ఆచరణలో పెట్టాలన్నా ఎంతో తపన ఉండాలి, అది నేను నీలో చూసాను అందుకే నీకు బోధించడానికి వచ్చాను. నీ రాజ్య ప్రజలలో ఎవరికైనా మోక్షం గురించి తెలుసుకోవాలి అన్న తపన ఉంటే నేను వాళ్ల దగ్గరికి కూడా వెళ్లి బోధించేవాడిని” అని చెప్పాడు. అది విన్న రాజు, “కానీ ఆచార్య నా ప్రజలకు అన్నీ నేనే. కష్టం, సుఖం, మంచి, చెడు నేనే చూసుకుంటాను, వారు కూడా సదా నా మార్గంలోనే నడుస్తారు, అటువంటప్పుడు నా ప్రజలను కాదని నేనెలా మోక్షం గురించి తెలుసుకుంటాను? నా మీద దయ ఉంచి మీరు వారిని కూడా శిష్యులుగా స్వీకరించండి” అని మళ్ళీ వేడుకున్నాడు.

అప్పుడు ఆచార్యుడు “ఇప్పుడు నేను ఒప్పుకోకపోతే ఇతను కూడా విద్యకు దూరం అవుతాడేమో, అలా జరిగితే ఒక మంచి వ్యక్తిని మోక్ష మార్గం నుంచి దూరం చేసిన పాపం నాకు వస్తుంది కదా” అని ఆలోచించి “సరే రాజా కానీ ఒక షరతు, నువ్వు నీ రాజ్య ప్రజలందరిని తీసుకొని నేను చెప్పిన చోటుకి వస్తేనే మీ అందరికి విద్య నేర్పిస్తాను” అని అన్నాడు. అప్పుడు రాజు అది విని చాలా సంతోషంతో, ఆచార్యుడికి ధన్యవాదాలు చెప్పుకుని, “తప్పకుండా రేపు నేను నా ప్రజలందరిని తీసుకుని మీరు చెప్పిన చోటుకి వస్తాను” అని అన్నాడు. అప్పుడు ఆచార్యుడు ఆ ఊరికి దూరంలో ఉన్న ఒక కొండ దగ్గరికి రమ్మని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు. ఆ తరువాత రాజు రాజ్యంలో దండోరా వేయించాడు. “రేపు ఉదయం అందరు కొండ దగ్గరికి నాతోపాటు చేరవలసింది. అక్కడ ఆచార్యుడు మోక్ష మార్గం గురించి బోధిస్తాడు” అని. మరుసటి రోజు రాజు తన భార్యను, బంధువులను, ప్రజలందరిని తీసుకొని కొండవైపు నడవడం ప్రారంభించాడు. ఎండ కన్నెరుగని సుకుమారి అయిన రాణిగారు అలా భర్త వెంట రాళ్ళల్లో, తుప్పల్లోంచి నడుస్తు ఉంటే అందరు చాలా అబ్బురంగా చూడసాగారు.

అలా నడుస్తూ నడుస్తూ ఉండగా వారికి దారిలో ఒకచోట రాగి నాణేల కొండ కనిపించింది. దానితో ప్రజలలో నుండి కొంతమంది అటువైపు పరిగెత్తటం మొదలుపెట్టారు. అప్పుడు ఆ రాజు అందరిని సమాధానపరచి, "అటువైపు ఎవరు దృష్టి పెట్టవద్దు. ఎందుకంటే మనం అందరం మోక్షం కోసం వెళ్తున్నాము. ఈ రాగి నాణాల వెనకాల బడి మీ అదృష్టాన్ని కాల తన్నుకోకండి." అన్నాడు. కానీ లోభం, ఆశ వల్ల ప్రజలు కొంతమంది రాగి నాణేల దగ్గరే ఆగిపోయి ఆ నాణాలను మూటకట్టుకుని, ఈ రాగి నాణాలను ఇల్లు చేర్చుకుందాము. మోక్షం తర్వాతైనా పొందవచ్చును కదా అని తమలో తాము అనుకుంటు ఇంటి దారి పట్టారు.

తిరిగి మిగిలిన ప్రజలు, రాజు, రాణి, బంధువులు ముందుకు సాగారు. అలా కొంతదూరం వెళ్లాక వారికి వెండి నాణాలకొండ కనిపించింది. అది చూసి ప్రజలలో కొందరు అటువైపు పరిగెత్తారు. రాజు వారిని ఆపడానికి ఎంత ప్రయత్నం చేసినా, వారిస్తున్నా వినకుండా, ఆయన మాటను లెక్క చేయకుండా వెండి నాణాలను మూట కట్టుకొని ఇంటివైపు వెళ్లిపోయారు. వాళ్ళకు "వెండి నాణాలు మళ్లీ దొరుకుతాయో లేదో తెలియదు, మోక్షం అయితే మళ్లీ అయినా దొరుకుతుంది" అని అనిపించింది.

తిరిగి రాజు, రాణి, రాజుగారి బంధువులు, మిగిలిన కొద్దిమంది ప్రజలు నడవసాగారు. అలా నడుస్తూ ఉండగా అంతకంతకు ఎండ పెరిగిపోతూ ఉంది. కొండ మీదికి వెళ్తున్న కొద్దీ గాలి తగ్గి విపరీతంగా చమటలు పట్టసాగాయి. అప్పటి దాకా చల్లగా ఉన్న వాతావరణం ఒక్కసారిగా వేడిగా, ఉక్కగా మారిపోయింది. పాపం ఇలాంటివన్నీ అలవాటులేని రాజు, రాణి వగరుస్తు నడవసాగారు. అది చూసి తట్టుకోలేని వారి బంధువులు "రాజు గారు మీరు రాణి గారు ఇంటికి వెళ్ళండి మీ బదులు కూడా మేమే నేర్చుకొని వస్తాము" అని చెప్పారు. కానీ అందుకు రాజు గారు "వద్దు నాయనా ఇది మోక్ష విద్య, ఎవరికి వారే సంపాదించుకోవాలి, ఎవరి ఉపదేశం వారే తీసుకోవాలి" అని వారిని వారించి నడువసాగారు. రాణి మౌనంగా భర్తను అనుసరించింది. ఆ విధంగా కొంత దూరం వెళ్లిన తర్వాత బంగారపు నాణేల పర్వతం కనిపించింది. అది చూసి మిగిలిన ప్రజలు, రాజు బంధువులతో సహా అటువైపు పరుగెత్తడం మొదలుపెట్టారు. ఈ సారి కూడా వారెవ్వరు రాజు మాటలను పట్టించుకోలేదు. వాళ్లు ఇతరుల లాగే ఈ నాణేలను మూటలు కట్టుకొని సంతోషంగా తిరిగి వెళ్లిపోయారు.

ఇంక కేవలం రాజు రాణి మిగిలారు. రాజు అన్నాడు – "చూడు, ఈ జనాలు ఎంత ఆశపోతులో! మోక్షం లభించటం అంటే ఎంత గొప్ప విషయమో వీరికి తెలియటం లేదు. మోక్షం ఎదుట మొత్తం ప్రపంచంలోని సంపదా, సౌఖ్యం ఇవన్నీ కూడా ఒక లెక్క కాదే." దానికి "అవునండి నిజమేనని" రాణి రాజు మాటలను సమర్థించింది. తిరిగి వారిద్దరూ ముందుకు సాగారు. అలా పోతూ పోతూ ఉండగా అకస్మాత్తుగా ఉరుములు, మెరుపులు, ఈదురు గాలులతో భయంకరమైన వర్షం మొదలైంది. రాణి చెయ్యి పట్టుకొని దగ్గరలో ఉన్న చెట్టు దగ్గరికి తీసుకెళ్లాడు రాజు. చలికి గడగడ వణికిపోతూ చెట్టుకింద నిలబడ్డారు ఇద్దరు. రాణికి భయం వెయ్యసాగింది. "మోక్షమేమోకానీ ఇలాగే ఉంటే ప్రాణం పోతుందేమో ఈ అడవిలో ఇలా ఒంటరిగా దిక్కులేని చావు చావవలసిందేనా అయ్యో నా పరిస్థితి ఇలా అయ్యిందేమిటి?" అని విచారపడుతు పరిపరి విధాల ఆలోచించ సాగింది. ఆమెకి ధైర్యం చెప్తున్నట్లుగా రాజు ఇలా అన్నాడు. " రాణి భయపడకు, సంపదలను లెక్క చేయకుండా, వ్యామోహాన్ని విడిచి ఇంత దూరం వచ్చావు. ఇప్పుడు ధైర్యాన్ని విడువద్దు. నీకు ఏమీ కాదు. భగవంతుడు మనకు తోడుగా ఉంటాడు. అమృతమయమైన మోక్షాన్ని పొందాలంటే ఈ పరీక్షలను మనం ఎదుర్కొనవలసి ఉంటుంది. అధైర్య పడకు" అని అనునయంగా చెప్పసాగాడు. కానీ రాణి సమాధాన పడలేదు, కాకపోతే భర్తకి ఎదురు చెప్పలేక మౌనంగా ఉండిపోయింది. ఇంతలో వర్షం కొంచెం తెరిపినిచ్చింది. ఇంక నడక సాగిద్దామా అని భర్త అడగడంతో ఏమి సమాధానం చెప్పాలో అర్థంకాక తెల్ల మొహం వేసి చూస్తూ ఉంది రాణి. కాదని, వద్దని చెప్పే ధైర్యం లేదు, అలా అని భర్త వెంట నడిచే ధైర్యం కూడా లేదు. ఇలా అయోమయావస్థలో ఉండగా వెనక్కి వెళ్ళిన బంధువులు రాజు, రాణిని వెతకమని బోయీలను పంపారు. వారు కనబడగానే రాణికి ప్రాణం లేచివచ్చినట్లయింది. "రాజా నన్ను క్షమించండి, నేను వెళ్తున్నాను" అని భర్త సమాధానం కోసం ఎదురు చూడకుండా పల్లకిలో ఎక్కి వెళ్లిపోయింది.

అది చూసి రాజు ఎంతో బాధపడ్డాడు. చాలా బరువైన మనసుతో ఒక్కడే ఒంటరిగా ముందుకు సాగాడు. అక్కడికి వెళ్లగానే ఆచార్యుడు చిరునవ్వుతో అడిగాడు– "రాజా

ఎక్కడ ఉన్నారు నీ ప్రజలు, నీ బంధువులు? నేను ఎప్పటి నుంచో ఇక్కడే నిలబడి వారి కోసం ఎంతో ఆత్రుతతో ఎదురుచూస్తున్నాను." రాజు చాలా సిగ్గుతో, తల దించుకున్నాడు. అప్పుడు ఆచార్యుడు రాజుకు ఈ విధంగా వివరించాడు- "ఓ రాజా, ఎవరు తమ జీవితంలో వ్యామోహాలను, భయాలను మోక్షం కంటే ఎక్కువ అని భావిస్తారో వారికి ఎప్పటికీ మోక్షం లభించదు. ఎవరైతే తమ మనస్సు, బుద్ధి, అంతరాత్మతో భగవంతుడిని శరణు వేడుతారో, ఎవరు లౌకిక మోహాలను అన్నింటినీ విడిచి మోక్షం కోసం తపిస్తారో, వారు అన్ని బంధాలు, వ్యామోహాలు, కోరికల నుండి విముక్తులై మోక్షాన్ని పొందుతారు. ఆ తరువాత రాజా శ్రద్ధగా మోక్ష విద్యను నేర్చుకొని, తిరిగి రాజ్యానికి చేరి బ్రహ్మోపాసన చేస్తూ, రాజ్యాన్ని ధర్మబద్ధంగా పాలిస్తూ జీవితాన్ని సఫలీకృతం చేసుకున్నాడు.

✦

శ్రీ నాభి జగన్నాధరావు

- సిలువేరు సుదర్శన్

(21-8-2018 తేదీ శ్రీ నాభి జగన్నాధరావు జయంతి సందర్భంగా)

కీర్తిశేషులు శ్రీ నాభి జగన్నాధరావు 1891వ సంవత్సరము ఆగష్టు 21వ తేదీన ఒరిస్సా రాష్ట్రం ఆస్కాలో జన్మించారు. తండ్రి నాభి రామమూర్తి పంతులుగారు తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో బి.ఏ. చదివి, రాజోలులో కోర్టు మునసబుగా పని చేసారు. శ్రీ నాభి జగన్నాధరావు చిన్న తనంలో ఆస్కాలో చదువుకున్నారు. విజయనగరం మహారాజా కళాశాలలో పట్ట భద్రులై, న్యాయశాస్త్రం చదువుటకై మద్రాసు వెళ్ళారు. 1910వ సంవత్సరములో పట్టా పుచ్చుకొని, గవర్నమెంటు ఉద్యోగంలో కొంతకాలం పనిచేసారు. ఆ రోజులలో బ్రహ్మసమాజం చాలా ఉచ్ఛస్థితిలో ఉండెను. డాక్టర్ సర్. రఘుపతి వెంకట రత్నం నాయుడుగారు వీరిని సమాజ ప్రచారకులుగా నియమించిరి. కాకినాడ శరణాలయ సూపరిండెంటు పోస్టు ఖాళీగా ఉండటం వలన, వెంటనే శ్రీనాయుడుగారు వీరే సమర్థులని నియమించారు. శ్రీజగన్నాధరావు అనాధ బిడ్డల సేవయే ముఖ్యమని రూ.200 గవర్నమెంటు ఉద్యోగం వదలి, 70 రూ.లకు శరణాలయంలో కాకినాడలో 1926 సం॥న ప్రవేశించారు. 1941 వరకు అనాధ బిడ్డల సేవ చేసి ధన్యులైనారు.

శ్రీనాయుడు గారి ఆజ్ఞానుసారము కాకినాడ బ్రహ్మోపాసన మందిర నిర్మాణములో కూడ శ్రద్ధవహించి నిర్మాణము పూర్తి చేయించిరి.

శ్రీనాభి జగన్నాధరావు ప్రేమోపాసకులుగా కనబడేవారు. ఆయన ప్రేమమూర్తి, త్యాగశీలి, యదార్థయోగి ఆయనకు ఆయనే సాటి. వీరి ఉప అధికారులు, సేవకులు వీరిని చూచి గడగడలాడే వారు. అందరితోను ఛలోక్తులు పలికే వారు, హాస్య జల్లులు విసిరేవారు. ఒక్కొక్క సమయంలో నవ్విస్తూ ఉండేవారు. తప్పుంటే దండించేవారు,

వేసవికాలంలో చేతితో టెంకలు, కాగితపు ముక్కలు పారవేసేవారు. పనివాళ్ళకు ఖాళీ లేనపుడు స్వయంగా ఆయనే బల్బులు గుడ్డతో తుడుచుకునేవారు. డ్యూటిలో ఉన్నంత సేపు విసుగు విరామం లేకుండా చెమటలు కక్కుకుంటూ ఉత్తరాలు, కాగితాలు టైపు చేసుకునేవారు. పంతులు గారు, నాయుడుగారు, చౌదరిగారు అని వ్రాస్తే ఆయనకు గిట్టేది కాదు. బ్రహ్మర్షి నాయుడు గార్ని తప్ప ఎవరిని నాయుడుగారు అని పిలిచేవారు కాదు. ఒక్క రాజు గారిని మాత్రం మహారాజావారు అంటూ ఉండేవారు.

ఎవరినైనా ప్రోత్సహించేవారు గాని నిరుత్సాహ పరిచేవారు కాదు. వారు పగలు డ్యూటికి రాగానే ఇనుపపెట్టే తెరచేవారు. అదే వారు వచ్చినట్లు ఆనవాలు. ఎక్కడి వారక్కడే గప్‌చిప్. పెట్టెపై ఇత్తడి పళ్ళెం అమర్చి ఉండేది.

వారి స్వంత రేడియో నైటు డ్యూటిలో ఇంటివద్ద నుండి తెప్పించుకునేవారు. రాత్రి 8 గం. దాటిన తర్వాత ఇంగ్లీషు వార్తలు నెమ్మదిగా పెట్టేవారు.

ఆయన సొమ్మును, శరణాలయ సొమ్మును దుబారా చేసేవారు కాదు. పొదుపుగా వాడేవారు అయినప్పటికి సమయం వచ్చినపుడు దానం చేసేవారు, మరియు అనాధలు, నిరుపేదలకు, ఆడపిల్లలకు సహాయం చేసేవారు.

అందరికంటే పెద్ద సేవకుడు. పెద్ద తలపాగా ధరించేవారు. అతనిని రాజారామమోహన్ రాయ్ అని పిలిచేవారు. రాత్రి డ్యూటిలో ఉన్నప్పుడు వరండాలో దీపాలు ఆర్పి, జోళ్ళు చప్పుడు కాకుండా వచ్చి పిల్లలు చదువుచున్నారా లేదాయని చూసేవారు.

1934వ సంవత్సరములో శరణాలయ సిల్వరు జూబిలీ ఉత్సవం మూడు రోజులపాటు వారి ఆధ్వర్యములో జరిగినది. ఆ ఉత్సవాలకు పిఠాపురం నుండి యువరాజావారు వచ్చిరి. జగన్నాథరావు గారి భార్య - సుందరమ్మగారు. ఈమె చాల దానశీలి. ప్రతి మాఘోత్సవానికి సేవకులందరకు క్రొత్త బట్టలు ఇచ్చేవారు. ఆ రోజులలో శరణాలయ బిడ్డలకు ఆమె నేతిగారెలు వండిపెట్టేవారు. ఆ రోజులలో అనాధ శరణాలయ బిడ్డలు మోటార్ సైకిళ్ళు ఎక్కారంటే ఈ తరం వారికి ఆశ్చర్యంగా ఉంటుంది. బ్రహ్మ సమాజీకులు బ్రాహ్మణులకంటే ఒక జానేడు ఎక్కువనే వారు.

1941 సం॥లో శరణాలయమును విడచి బరంపురం వెళ్ళి స్వంత వ్యాపారం చేసుకున్నారు. 1961 - 62 సం॥లో బ్రహ్మసమాజ పాటల పుస్తకములు అచ్చువేయించారు. దాని ఖర్చు అచ్చుకొరకు రూ. 100లు జగన్నాథరావు గారు ఇచ్చిరి, శరణాలయ బిడ్డలకు జబ్బుచేసినపుడు రోగి ప్రక్కన బల్ల మంచంపై కూర్చోని ఓదార్చేవారు. వారు 21.3.1976 లో మరణించిరి. ఆయన శాంతమూర్తి. ఆయనకు ఇంగ్లీషు, సంస్కృతం, బెంగాలీ, తెలుగు భాషలు వచ్చు. రవీంద్రనాథ గీతాంజలి నుండి తెలుగులోనికి చాలా పాటలు తర్జుమా చేసారు. అనేక సార్లు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్తిక సభలకు అధ్యక్షుడుగా నియమితులైరి. బ్రహ్మ సమాజానికి చాలా సేవ చేసారు. కలకత్తా నగరంలో బ్రహ్మ ధర్మ శిక్షణపొంది బెంగాలీ భాషను అభ్యసించి బెంగాలీ గీతములు చక్కగా పాడిన మధుర మూర్తి. ఈయన బ్రహ్మ సమాజమునకు ధ్రువతార. సంగీతములో దిట్ట. బ్రహ్మసమాజ నాయకులలో ఒక అగ్రగణ్యుడు శ్రీనాభి జగన్నాథరావు.

... Ex - President V.V. గిరి గారికి చిన్న నాటి స్నేహితులు. వీరి చివరి రోజులలో అనారోగ్యంగా ఉన్నప్పుడు గిరిగారు President హోదాలో ఉండి వీరిని చూచి వెళ్ళిరి.

Random Acts of Kindness.

- Rajesh

Random acts of kindness are a wonderful way to reach across time and space to touch the life of another being. Publicizing and raising awareness of the significance of human kindness undoubtedly makes the world a better place. At every step along the path of expanding awareness there is the opportunity to go deeper; to explore more of the potential of our divine humanness. An intention is formed, and you carry it out. It makes you feel good. Holding kindness and compassion in our hearts and integrating them into the complexity and stresses of daily life is a deep challenge.

Parents can learn to discipline kindly, remaining firm, yet doing so with love and warmth. Teachers can learn to remain patient and forgiving, no matter how frustrated they might feel with a particular student. Employees can choose to cooperate and remain positive about employers, rather than going into polarity they can preserve their integrity. Employers can honor the individuality and dignity of each staff member, placing the significance of the human over the material. Men and women can choose to focus on what is beautiful and special about the opposite sex, rather than battling for superiority. Children can learn to let everyone play, rather than setting up exclusive games. Drivers can realize that there is enough road to share, and time to get there.

Allowing a spirit of kindness to permeate our collective lives would be a quantum leap, from an evolutionary standpoint. Eliminating meanness, pettiness, gossip, criticism, judgement, polarity, and blame would be a superb act of kindness. It is also a fundamental step along any spiritual path. Those negative qualities reflect a very dense, heavy energy, vested solidly in ego, and they block the light of the spirit. Random acts of kindness amidst the darker energies are certainly a positive start. We can do much

more. We can resolve to be kinder, gentler beings. We can treat those closest to us with the same respect and politeness that we reserve for friends and colleagues. We can refuse to litter the lives of others with negative energy. If we do this, we will be doing our part to create a world in which kindness is never a random act, but rather a way of life.

✧

Brahmo Samaj and The Social Emancipation of Women

- Dr. Gargi Chakravartty

There were many controversial debates over social liberal reform in mid-nineteenth century Bengal, and the women's question became a central issue in these polemical debates.

The youth of Bengal in the 19th century faced challenges from orthodox Hindu Samaj and were even persecuted within their families. Emphasis on female education and reforms within the institution of marriage constituted the two major areas which paved the way for women's emancipation. In fact the process started then. As Sivanath Sastri writes, "… the education and social elevation of women came to be recognized as an important item of reform in the programme of the younger party". Setting up of Brahmika Samaj, Brahmo ladies prayer meetings, Zenana Education scheme of the Bamabodhini Patrika – all these gave "great impetus to the cause of female education in the Brahmo Samaj". Establishment of the Brahmo Balika Sikshalaya in 1890, night school for spreading education among the masses, famine relief work in Birbhum, starting of the Bharat Mahila Samiti in 1895, holding fortnightly meetings to read out papers written by women, and later establishing widows Home and Mahila Shilpa Samiti around 1901—all these had a huge social impact.

Female education was the basic vehicle for transforming homes and making Hindu women, as historian David Kopf has said, "healthy and civilized members of the society". Within the Brahmo Samaj there were polemical debates on the kind of education necessary for women.

Malavika karlekar has written extensively on the debates over women's education in Bengal in the 1860s and 1870s. The progressives within the Samaj were against instituting a separate curriculum for girls, while another group advocated a limited education to make them intelligent companions and better mothers. Perhaps in an antagonistic social environment, as prof. Sumit Sarkar said, "efforts at education and controlled emancipation of wives thus became a personal necessity for survival in a hostile social world", particularly in the context of the social persecution of Brahmo converts.

Much before Brahmo Balika Sikshalaya, the Calcutta Female School was established on May 7th, 1849 with 21 girls on its rolls. In 1850 it was renamed Hindu Female School at the initiative of

Bethune, who appointed Sri Ishwar Chandra Vidya Sagar as its Secretary. In 1851 after the untimely death of Bethune, the school was renamed as Bethune School. Sri Devendranath Tagore sent his daughter Saudamini to the school in 1851 and it soon had 80 students on its rolls. The impact was enormous; it led to the establishment of several girls' schools in various districts. Moreover, in 1863, Bamabodhini Sabha, an association for women's education was formed by the Brahmo Samaj. It started a kind of correspondence course which benefitted a large number of married women.

The radical wing of the Brahmo Samaj, with the help of Miss Annette Akroyd, started the Hindu Mahila Vidyalaya in 1873 with Sri Dwarakanath Ganguly as the Headmaster, where the general curriculum was similar to that of boys schools. The Hindu Mahila Vidyalaya was renamed the Banga Mahila Vidyalaya in 1976. The Banga Mahila Vidyalaya was amalgamated with the Bethune school, with a higher English boarding school and college, in 1878. For the first time, college classes were started in Bethune school in early 1879 and for one year Kadambini Bose was the only student. She continued inspite of social persecution. Bangabasi journal called her a 'whore'. The progressives within the Samaj "petitioned the government to affiliate Bethune with Calcutta University, so that the girls could be awarded B.A. Degrees". The first two recipients of that degree in 1882 were Miss Kadambini Bose, and Miss Chandramuki Bose.

Brahmo families took it as their duty to send their daughters to schools. We come to know about this from the memoirs of Kamini Roy, daughter of Chandi Charan Sen and of Punyalata, daughter of Upendra Kishore Roy Chowdhury. "Though an increasing number of families may have been prepared to send their daughters to primary schools, there was a huge drop in numbers at the level of middle and secondary school. One of the chief institutional reasons for fewer girls' enrolments was inadequate women teachers and schools for girls. Teaching was one of the first respectable occupations for the Brahmo bhadramahilas, yet it was undoubtedly the more courageous who could venture to look for such jobs. Here again, the Brahmo bhadramahilas took the lead. A Brahmo women, Saraswati Sen, wrote an essay titled "Bhadramahila" (between 1880-89) when she was a teacher at Bethune school. In that article she "defined a bhadramahila as one whose life was an ideal for other women to follow". Meredith Borthnick has mentioned in her book that "Female Education was one of the hallmarks of the Brahmo program for social reform". She writes: "Wherever a Brahmo was posted, he would set up –often with the help of his wife- a Brahmo Samaj, a boy's school, a charitable dispensary and a school for girls". For example, Sasipada Banerjee established a girl's school in his own home in 1865 in Baranagore (Greater Kolkata). Hemanta Kumari Chadhuri founded a girl's school in 1903 in Sylhet when her husband Raj Chandra Chaudhuri was posted there.

After her husband's retirement she was the headmistress of a school for 15 years in the Punjab. By 1878, 21,587 girls received school education from aided and non-aided schools. Prof. Sabyasachi Battacharya writes: "The spread of Brahmoism was, of course, a very important factor, created a new model of Bengali womanhood; thus the sections affected by Brahmoism, directly or by demonstration effect, adopted the Brahmo agenda of women's education. Unfortunately the census classification does not allow us to separate Brahmo from the Hindus, Christians etc."

Victoria College for women was identified with Naba Bidhan Samaj. Historian Borthnick comments: "Although it had accused the Bethune school of being westernized the Victoria college itself catered mainly to Brahmos, including the Anglicized families of some England –returned bhadralok". There was a trend for extreme westernization among the bhradralok elite. Bethune College could not provide the same training and the language skill in English. Parents started sending their daughters to European school like the Loreto House Convert which has a small quota for Indian girls. Dr. Prankrishna Acharya, a Brahmo father wanted his daughter Usha (later haldar) to go to a Bengali medium school but her mother wanted her to be sent to Loreto House set up in 1842, because that would make her daughter "more accomplished" and eventually she was married to an England returned officer. The link between education and marriage was definitely a pivotal issue among the bhadralok class. Though the higher education of Indian women did not immediately revolutionize Hindu society, but as David Kopf rightly says. "It proved an important stage in the process of achieving the ultimate goal of equal rights".

In the mid and late century, the few women to break convention, orthodox custom, in matters of education, dress, life style were the Brahmos. In the public mind they were seen as pioneers of a new way of life later to be adopted by other non-Brahmos. Kailashbasini Devi, a Hindu woman who questioned the prevailing plight of women of the Hindu Samaj from a gendered perspective, was attracted by the Brahmikas. She wrote in an article titled "Bangiya Stri- Samaj" in Bamabodhini Patrika, October, 1870. "Our Brahmo sisters are demonstrators of the path of future progress for the women of Bengal".

David kopf has rightly said that "Certainly, the relatively emancipated professional Indian women of today owe a considerable debt of gratitude to the Brahmo pioneers of the nineteenth century".

The Brahmos were pioneers in breaking the cast barrier and also the idolatrous position of marriage. Young men belonging to influential Brahmin families discarded the Brahmanical threads, the symbol of caste identity, and refused to bow before their family idols. In spite of social persecution (boycott by Hindu Samaj) Brahmo domestic

ceremonies (anusthan) began to increase. The wedding of Sukumari, the second daughter of Devendranath Tagore took place in 1861 according to Brahmo marriage rituals. In 1864 a case of widow remarriage with non-idolatrous rites was looked upon as "great revolution". Similarly inter-caste marriage was highly revolutionary in the eyes of orthodox Hindus.

The outcome of this trend was the passing of the Brahmo Marriage Act on March 19, 1872. It established child marriage, made polygamy punishable, sanctioned widow marriages and inter-caste marriages. It set the minimum marriageable age for non-Hindu at 14 for girls and 18 for boys. The Act had no direct effect on the Hindu Samaj and that is why it was indifferent to the Act. The Brahmo marriage reforms were obviously not acceptable among the wider Hindu community, but it helped in slowing down the general trend of child marriage. Among the Brahmos, especially after the 1872 marriage Act, there were a marked rise in the marriage age. "Between 1872 and 1882, 149 Brahmo marriages were celebrated in accordance with the provisions of the 1872 Act".

One could see a new trend- the initiation to marriage of choice, which has been termed as a "flexible system of marriage". It was different from the tradition of arranged marriages, as social mixing between men and women was permitted. Nirmala Majumdar met her future husband Nilrtan Sircar at a Brahmo gathering in 1897. She was 18 when she got married. Borthnick also mentions about Hemanta Kumari Chaudhuri, who was the editor of women's journals. Hemanta Kumari met her future husband at the residence of her guardian Sivanath Sasthri. He was supposed to meet another prospective bride, but he preferred Hemanta Kumari, who was also present. This was narrated to Borthnick by Hemanta Kumari's daughter Shanta Deb in Calcutta on March 18, 1978. There were many such cases, Krishna Kumar Mitra married Lilabati in 1881 against her father's wishes.

Women's political participation in the swadeshi movement of 1905, Gandhiji's non-cooperation struggle, was a fallout of the trend initiated by Brahmo women in the mid-19th century. The change was visible among the Brahmo protagonists. Ramananda Chatterjee in 1890 wrote in the Indian Messenger- "it is home influence that ultimately decides the fate of the nations". The purpose of female education was to make homes the centers of enlightenment. In the 1920s when women from middle class Hindu families were emerging in the public sphere, Ramananda Chatterjee, then editor of Probasi, encouraged women to play a role in public life. He wrote: "Women should have the right to take up work outside home because a woman's skill in home management may be fruitfully applied in the larger family outside".

Everybody knows about Swarnakumari Devi and Sarala Devi. Who played a propagandist or campaigning role during the 1905 Swadeshi movement. Bamabodhini Partrika published patriotic poems by women. Many women stopped wearing foreign clothes and glass bangles. From Borthnick's account we come to know that "Hemanta Kumari Chaudhuri took up weaving and made clothes for her large families out of the coarse cloth. Her husband even used to wear it to the office". She "toured houses in Sylhet collecting subscriptions to send to Surendranath Bannerjee to help the anti-Partition campaign".

We can see this trend in the movement for women's suffrage in Bengal in 1920. Leading feminists of the Brahmo Samaj like Mrinalini Sen and Kumudini Basu (Mitra) set up the Bangiya Nari Samaj to spearhead the movement for women's suffrage. These women took the help of the Brahmo Legislators like Sudhangshumohan Bose. Probasi had a regular column 'Mahila Sambad' which carried discussions on the Child Marriage Restraint Act and later the Hindu Code Bill. This journal was popular among the Hindu bhadralok class as well.

The initiatives taken by the Brahmikas in social reform might have begun as a process to have a companionate relationship with their educated husbands. But once the ball was set rolling, it had cascading effects not on the Brahmo Samaj alone, but on the non-Brahmo society as well. Whether it was education, dress, marriage, lifestyle, Brahmomahilas set an example, sometimes the impact may not have been that visible. After the death of their husbands, though some of the Brahmo women lived in the style of a Hindu widow, particularly wearing a white borderless dhoti, there had been a fundamental difference. They were advised by their community not to accept the life of degradation i.e giving up non-vegetarian food etc. the convention was broken by the Brahmo women and that created a great impact on the Hindu society.

In 1906, the Sadharan Brahmo Samaj under Sivanath Sastri established the society for the improvement of backward classes in Bengal and Assam. They sent Brahmo missionaries to rural areas where they lived in Harijan villages and set up schools. One such dedicated missionary was Hemachandra Sarkar. By 1916 the society had 62 schools among the Harijans of Bengal and Assam. By 1932, the number increased to 441 schools. However the organization was closed for lack of funds. The Brahmo missionaries had brought literacy to 45,000 boys and girls in those 23 years. Similarly Nilmani Chakravarti established a Brahmo movement through a literacy campaign in Bengal medium among the Khasis of Assam in 1890. These efforts were generally seen as isolated ones.

Today the challenge is enormous in the context of a new wave of aggressive Hindu comminualism in the form of gharwapsi, love jihad, honor killing and even occasional cases of sati immolation.

There is a greater need for active intervention on the part of the Brahmo Samaj in such cases of religious revivalism. What needs to be remembered is that Rammohun Roy "did not confine himself to mere literary controversy on the subject". There were petitions from the orthodox Hindu Samaj and counter-petitions from Rammohun Roy and his friends. But "he forthwith organized his friends into something like a vigilance committee, whose members never failed to be present whenever there was a case of sati in or near Calcutta, to see that no force was employed, and that the other requirement of the law, as laid down, the regulations, were fulfilled…".

Today if you go towards Meerut there are sati mandir on either side of the road, and school girls in many schools in UP, Rajasthan do sati-vandana in their morning-prayers. In a country where child marriage, polygamy, repression of widows, increasing discrimination against girl children, female feticide etc. are still so rampant, the Brahmo Samaj, with such a rich legacy, has an imperative duty to reach out of the masses. The spirit of liberal reform should not remain confined to Brahmo middle class families, particularly at a time when poverty and patriarchy still pose a constraint or an impediment to radical social change.

సమాజ వార్తలు

శ్రీ ప్రత్తి శేషయ్య గారి ప్రథమ వర్ధంతి:

ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమర యోధుడు, సర్వోదయ నాయకుడు, బ్రహ్మధర్మావలంబి శ్రీ ప్రత్తి శేషయ్య గారి ప్రథమ వర్ధంతి 27.10.2018 (శనివారం) ఉదయం 9:30కు తాడేపల్లిగుడెం, గాంధీ మండపంలో ఘనంగా జరుపబడింది. మాజీ మంత్రి, శాసనసభ్యుడు శ్రీ పి. మాణిక్యాలరావు, శ్రీ శేషయ్యగారి విగ్రహ ఆవిష్కరణ గావించి వారికి నివాళి అర్పించారు. శ్రీ చల్లా కేశవ చంద్ బ్రహ్మోపాసన చేశారు. శ్రీ శేషయ్య గారికి బ్రహ్మ సమాజంతో ఉన్న అనుబంధం వివరించారు. తర్వాత సంస్మరణ సభ జరిగింది. సర్వోదయ మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ గెట్యం మాణిక్యాలరావు సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య అతిధి శ్రీ పి. మాణిక్యాలరావు మాట్లాడుతు, విద్యార్ధి దశ నుంచే దేశ స్వాతంత్ర్య సాధనకు పోరాటం సాగించి, ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం మొదలయిన ఎన్నో ఉద్యమాలలో పాల్గొని, విశాఖకు ఉక్కుకర్మాగారాన్ని సాధించిన ఘనుడు అయిన శ్రీ ప్రత్తి శేషయ్య సమాజ నిర్ధేశకులని అన్నారు. సభలో సర్వశ్రీ గురజాడ ఆనంద కుమార్, యెగ్గిన నాగబాబు, కర్రి ప్రభాకర బాలాజి, ఇందుకూరి ప్రసాద రాజు, రెడ్డి సత్యనారాయణ, ఏ శ్రీరామచంద్ర మూర్తి, కోట రాంబాబు, పోతుల అన్నవరం, అడపా రమేష్, కేశవ చంద్, తిలక్, చిట్యాల నరసింహం మరియు రఘు, డా. కర్రి పాండురంగా రావు, కమలాకర రావు, డా. జీ. హరిశ్చంద్ర ప్రసాద్, కాశెట్టి నాయుడు, కొట్టే ప్రసాద్, శ్యాం ప్రసాద్, శ్రీమతి ప్రత్తి సుధ, జి. సీతామహాలక్ష్మి, సౌభాగ్య లక్ష్మి, అనూరాధ, విద్యావతి, పద్మజ, దా. ముదుల, విధుల, ఇంకా అనేకమంది నాయకులు, బంధువులు, అనుయాయులు పాల్గొని యెంతో నిరాడంబరమైన, ఆదర్శవంతమైన జీవితం గడిపి, శ్రీ శేషయ్య అందరకు ఎంతో స్ఫూర్తి కలిగించారని కొనియాడారు.

"అనాద్యనంతం మహతహ్ పరంధ్రువం,
నిచాయ్యతం మ్రుత్యు ముఖాత్ ప్రముచ్యతే" --
కఠోపనిషత్ (3-15)

"ఆది, అంతం లేనిది, మహత్తుకు అతీతమైనది, ధ్రువమైనది అయిన ఆత్మను సాక్షాత్కరించుకొని మృత్యువు నుండి మానవుడు విముక్తి పొందుతాడు.

Death is not the end; we do not die when the body dies. "When all the knots that strangle the heart are Loosened, the mortal becomes the immortal (katha II 3.14-15)

ఆయన పవిత్రాత్మకు శాంతి కలిగించమని ఆ భగవంతుని ప్రార్థిద్దాం!

సందేశములు

సెప్టెంబర్ – 2018 ధర్మసాధనిలో మీరు ప్రచురించిన జాతీయ సమైక్యత అనే వ్యాసంలో శ్రావ్య (విద్యార్థిని) వివరిస్తూ ముగింపులో కలసి ఉంటేనే ఎంతపెద్ద ఆపద వచ్చినా అడ్డుకుంటాము. మనదేశ నాయకులందరు కలసి ఉండుట వలనే మనదేశానికి స్వాతంత్ర్యమును తీసుకువచ్చారు. స్నేహభావన చాలా అవసరమని నొక్కి వక్కాణించింది.

వ్రాసిన శ్రావ్యకు, ప్రచురించిన మీకు, మరియు సంపాదక వర్గానికి నా ధన్యవాదములు.

సిలువేరు సుదర్శన్
భాగ్యనగరము.

MESSAGES

Sri Ravi Sankar Banda Garu,
Editor, Dharma Sadhani,
Pranams.

In September 2018 Issue Rajesh Garu in Simple Living Article Lastly Rightly said our purpose is fulfilled once we start Living in a Simple way and concentrate on what makes God pleased with us.

I too agree with him and thank the editor for publishing which in ture educate Brahmos to live accordingly.

Siluveru Sudarshan
Bhagya nagar

NEWS

Sri Raghupathi Venkatarathnam Naidu bronze statue was inaugurated on 1st october 2018 at Machilipatnam, Sidimbi agraharam park. Inaugurated by Dt.Speaker of A.P, Mandali. Sri Budda Prasad.Chief guest Sri Kollu Ravindra , Hon'ble Minister for Law and Sports, Youth and many other digniteries. President of Machilipatnam Brahma Samaj, Mr.K.Ramachandra Rao was honoured for protecting the Samaj and its Properties since 25 years. The Statue was donated by "AMERICAN PROGRESSIVE TELUGU ASSOCIATION ".

విరాళములు

తేది	దాతపేరు	సొమ్ము	సందర్భము
14.10.2018	శ్రీ సిలువేరు సుదర్శన్	348/-	1. అల్లుడు గుండేటి చక్రధర్ 58వ జన్మదినం (19 నవంబర్) 2. ద్వితీయ కుమారుడు ఓంప్రకాశ్, జ్యోతిర్మయిల 19వ వివాహ వార్షికోత్సవం (20 నవంబర్) 3. పెద్దన్నయ్య గంగారాం గారి 14వ వర్ధంతి (25 నవంబర్)

వీరికి హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ధర్మసాధని పత్రికలో నూతనముగా సభ్యత్వము తీసుకున్న పాఠకుల వివరములు

పాఠకుని పేరు:	పాఠకుని ఊరు:
1. ప్రభాకర్ రాజు	హైదరాబాద్
2. ఎన్. స్వరూపా రామిరెడ్డి	హైదరాబాద్
3. వి. చంద్రమౌళి	హైదరాబాద్
4. అంబల ప్రకాశ్ వీర్	హైదరాబాద్
5. కందగట్ల బాలరాజ్	హైదరాబాద్
6. సుద్దల అశోక్ టెటా	హైదరాబాద్
7. అనిరుద్ గుప్త	హైదరాబాద్
8. ఎమ్. శివరెడ్డి	హైదరాబాద్

128th Brahmo Conference
23rd to 25th November 2018 Kolkata

Organised under the auspices of the Brahmo Sammilan Samaj

An Appeal

Dear Friend,

We are pleased to inform all believers in Universal Brotherhood and mankind all over the country that the City of Joy is hosting the **128th Brahmo Conference** on **23rd 25th November 2018.** As you all are aware a programme of such magnitude is dependent on generous contribution from all Well Wishers to make it a resounding success. you are earnestly requested to participate in this endeavour and we look forward to your heartfelt contributions towards this conference.

We are sure that this appeal will find its way to the hearts of fellow Brahmos, citizens of Kolkata and outstation Well Wishers.

We end in anticipation of your spontaneous contributions and donations.

Aniruddha Rakshit
Conference Organising Secretary
Brahmo Sammilan Samaj

బ్రహ్మ సమాజ క్యాలెండర్
(ప్రాముఖ్యము గల దినములకు అనుగుణముగా)

- చల్లా కేశవచంద్

బ్రహ్మసమాజ ముఖ్య పండుగలు, ప్రముఖుల జయంతి, వర్ధంతుల సమాహారం కూర్చడానికి ప్రయత్నించాము. ఇది ప్రారంభం. ఇంకా ఎంతోమంది ప్రముఖుల పేర్లు ఇందులో వచ్చి ఉండకపోవచ్చును. కనుక మీ స్ఫురణకు వచ్చిన ఇతర ప్రముఖుల వివరములు పంపితే ఈ క్యాలెండర్‌ను ఇంకా విస్తృతము చేయగలుగుతాము. మీ అందరి సహకారము ఆశిస్తున్నాము. ఈ సంచికలో నవంబర్ మరియు డిశంబర్ నెలల క్యాలండర్‌ను ప్రచురించాము.

సంపాదకులు

ఏకం ఏవా అద్వితీయం బ్రహ్మం సన్నామ రూప వివర్జితం

ఓం అద్వితీయాయ నమః **ఓం కాలాంతకాయ నమః**

మాసము: నవంబర్		మాసము: డిశంబర్	
తేది:		తేది:	
1	దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి జయంతి (1897)	1	పంతగడ బాలకృష్ణ వర్ధంతి (1981)
8	డా.తెలికచెర్ల మదన్ మోహన్ వర్ధంతి (2013)	3	ప్రత్తి మణెమ్మ వర్ధంతి (2008)
11	వేమూరి రామకృష్ణారావు వర్ధంతి	4	సతీసహగమన నిర్మూలన దినం
18	తెలికచెర్ల సూర్యప్రకాశం జయంతి (1898)	9	డా. గోగులపాటి లక్ష్మీపతి వర్ధంతి (2009)
19	బ్రహ్మానంద కేశవ చంద్రసేన్ జయంతి (1838)	13	గరిమెళ్ళ రామకృష్ణ జయంతి (1935)
21	తెలికచెర్ల సూర్యప్రకాశం వర్ధంతి (1975)	12	శ్రీమతి పంతగడ శేశమ్మ వర్ధంతి (2016)
23	ఆచార్య జగదీష్ చంద్రబోస్ వర్ధంతి (1937)	25	జీసస్ క్రైస్ట్ జయంతి
24	పున్నావఝ్ఝుల భానుమతి వర్ధంతి (2009)	17	శ్రీ ఇ. రామోహన్ వర్ధంతి (2016)
24	డా. తెలికచెర్ల రాజ్యలక్ష్మి వర్ధంతి (2016)	26	కాకినాడ బ్రహ్మసమాజ్ స్థాపన దినం
29	వేమూరి రామకృష్ణారావు జయంతి	30	కొమ్ము దమయంతీ దేవి వర్ధంతి (2010)
30	ఆచార్య జగదీష్ చంద్ర బోస్ జయంతి (1858)	31	దాకారపు సుబ్బలక్ష్మి వర్ధంతి (2010)